

Svět libereckých knihoven

Krajská vědecká knihovna v Liberci
Liberecký autorský kruh

...jevila se v Čechách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.

...ní. *Odpusť, kdo hvězdám nevěříš.* • • •
... usedají do stínu platanů a jejich urputně vzezření se stává věrným. • • • *Oh, moje Manon!*
... mami! *Byl pozdní večer – první máj, večerní máj – byl lásky čas.*
... m světě. • • •
... Být básníkem, to není jenom tak.

...heit ist die Rede.

... na svůj krtinec uprostřed dětského hřiště a zvědavě se rozhlížel.

Milí čtenáři, milé čtenářky,

v novoročním čísle časopisu Světlik Vám opět nabízíme koktejl příspěvků informujících o aktivitách, zajímavostech a úspěších knihovnického či literárního světa v Libereckém kraji. Prolistujte si ho a přečtěte společně s námi.

Máme za sebou období adventu, vánočních svátků, vstoupili jsme do nového roku. Pro někoho to možná byl hektický čas naplněný přípravami, spěchem a stresem. Někdy jsme možná vnímali, že je nutné stihnout vše, co jsme si naplánovali, a ten hlavní smysl trochu zapadl – zklidnění a zamyšlení se.

Je leden, začíná nový rok. Teď se můžeme ohlédnout a bilancovat, nebo naopak můžeme s nadějí hledět dopředu a těšit se na další výzvy, které se před námi objeví. Máme na to celý rok!

Bude nám velkou ctí, pokud si v jeho průběhu najdete cestu i k nám do knihovny. Knihovna je místo, které nabízí nejenom knihy a jiná média. Je to místo překypující novými poznatky, náměty, inspirací, ale hlavně místo plné lidí, kteří touží po vzdělání, kultuře nebo po prostém setkání se spřízněnou duší. Je to prostor, který spojuje, kde je pro každého něco a každý si může splnit svůj sen – ať už dítě, tatínek, maminka nebo dědeček. Knihovna je místo pro všechny.

Těšíme se, že i v roce 2024 společně naplníme knihovnu smysluplným obsahem a inspiračními setkáními.

Dana Petrydesová
ředitelka

Krajské vědecké knihovny v Liberci

PF 2
0
2
4

*Knihovna Liberec,
„místo pro každého“*

Knihovna Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

KRAJSKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V LIBERCI

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT libereckých knihoven 2

Z knihovny 2

Krátce z knihovny 2

Týden knihoven a EDUCA Week 4

Příležitost pro pracovníky z kulturního

a kreativního sektoru v Libereckém kraji ... 5

Jsmo Knihovnou roku 2023 7

Knihovna Liberec, místo pro každého 8

Akce knihovny 9

Milý pane Preußlere, přejeme Vám

všechno nejlepší! 9

Přes pole a pak doleva.

Literární putování po stopách

Otfrieda Preußlera 12

90 pokračuje 13

Konference Seniori 2023 13

„Jsme s vámi – společně pro Ukrajinu“ ... 14

S baterkou do knihovny 17

Z regionu 18

Předávání cen Knihovna roku

a Městská knihovna roku 2023 18

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny 21

J. Eden: Výběr z básní 21

SVĚT souvislostí 22

Apologie Petra Mužáka – 4. část 22

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 26

Rozhovor s Alešem Palánem 26

ze souSVĚTÍ 28

Láskyplný páteček 28

SVĚTonázory 30

Liberecký rodák Robert F. Lamberg 30

„Odvěká záhada“ Jana Vozky 30

Vzpomínky na Jizerské ticho 31

Rozjímání Mileny Hercíkové-Koutné 32

Lidožraví lvi ze Tsava 33

Dionýsovo ucho uvedeno na svět 35

Jablonečtí SVĚTáci 36

Pedagog, spisovatel a muzejník

Stanislav Urban 36

oSVĚTa 38

Otfried Preußler – Rodák neprávem

pozapomenutý 38

SVĚT krásné literatury 40

Naslouchat tichu 40

SVĚTlonoši 44

Žaneta Štěpánová, Sufian Massalema 44

tvary SVĚTla 47

Ta, která je, čili JaVaHa 47

Redakční rada:

Marek Sekyra, Blanka Konvalinková, Dana Petrádlová, Marcela Freimuthová, Táňa Kuželková,
Kateřina Šidlořová (KVK) / Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korrektury: Eva Štastná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Krátce z knihovny

Čtete ušima!

V září jsme pro všechny naše registrované čtenáře spustili zcela novou atraktivní službu – půjčování audioknih on-line, kterou jsme připravili ve spolupráci s portálem Palmknihy.cz. V této chvíli je v nabídce cca 400 titulů pro děti i dospělé a tento počet se bude postupně rozšiřovat. E-výpůjčka audioknih probíhá úplně stejně jako výpůjčka e-knih. Stačí být registrovaným čtenářem, zaregistrovat se na portálu PalmKnihy.cz se stejným e-mailem a do svého mobilního zařízení (chytrý telefon, tablet) stáhnout aplikaci PalmKnihy. V katalogu knihovny je pak nutné se přihlásit do Konta čtenáře, vybrat titul, o který je zájem, a kliknout na ikonu „Půjčit si audioknihy“. Ta se ihned stáhne do mobilního zařízení, kde bude dostupná jeden měsíc. A pak už lze poslouchat – kdykoliv a kdekoliv.

Týden knihoven

Po celý první říjnový týden jsme se opět zapojili do celostátní kampaně Týden knihoven, kterou vyhláší Svaz knihovníků a informačních pracovníků. Cílem bylo ukázat, že knihovny mají co nabídnout všem věkovým a zájmovým skupinám, a nalákat do knihov-

ven i ty návštěvníky, kteří jejich služby běžně nevyužívají. Letošním mottem „*Už jsme zpátky!*“ chtěly knihovny jasně proklamovat, že po dlouhé a nepřijemné covidové odmlce jsou plně zpět s kompletní nabídkou veškerých služeb a navíc s rozšířenou nabídkou mnoha nových a možná nečekaných aktivit a možností. Pro naše příznivce jsme připravili pestrou nabídku různých aktivit. Namátkou vybíráme: Gramočení v Hudební knihovně, kvíz pro celou rodinu Staň se knihovním průzkumníkem, oblíbenou Burzu knih

a časopisů, Devadesátka pokračuje – pořad k 90. výročí narození Miloslava Nevrlého, Siegfrieda Weisse a Gustava Ginzela nebo jednorázový interaktivní kurz Trénování paměti. Věříme, že si z naší nabídky každý návštěvník vybral to, co je mu nejbližší.

Den válečných veteránů

Den válečných veteránů se slaví celosvětově 11. listopadu, u příležitosti

konce první světové války. Květy vlčího máku pokrývaly hroby vojáků padlých na západní frontě a staly se proto symbolem tohoto svátku. Od roku 2017 se každoročně také naše knihovna stává jedním z mnoha sbírkových míst, ve kterých je možné zakoupením symbolického květu máku podpořit válečné veterány a přispět k zachování jejich příběhů.

Sbírka vánočních ozdob

Centrum Amelie Liberec vyhlásilo i letos benefiční sbírku vánočních ozdob a dekorací. Liberecká knihovna se i tentokrát stala jedním ze sbírkových míst, do kterých mohli všichni zájemci během října a listopadu přinést nové i starší zachovalé ozdoby. Výtěžek z benefičního prodeje půjde opět na poskytování bezplatných služeb pro onkologicky nemocné a jejich blízké.

Vzdělávání

Na letošní podzim jsme připravili pro naše čtenáře a návštěvníky zajímavé a inovativní kurzy. Z oblasti IT jsme nabídli kurzy Počítače a bezpečnost v online prostředí a Práce s dotykovými zařízeními určené především seniorům. I ruční práce jsou stále oblíbenou činností, a proto jsme pro zájemce otevřeli kurz Pletení je zábava a Šití na stroji pro začátečníky. V prosinci proběhl kurz Adventní kresba a malba pro začátečníky. A nezapomněli jsme ani na naše dětské čtenáře, kterým jsme vedle kurzu hravé

němčiny Tiere, Tapíre od října nabídli kurz hravé angličtiny Bookworm and Teddy Eddie, dále dva kroužky Roboti v knihovně nebo další cyklus Elektrohrátek se stavebnicí Merkur.

Pro seniory jsme připravili jednorázový workshop Zvukové studio senior, během kterého si účastníci mohli vyzkoušet v jednoduché aplikaci imitující hudební studio, že se zvukem a hudbou se dá pracovat stejně snadno jako s textem nebo s fotografií.

Marcela Freimuthová

Týden knihoven a EDUCA Week

Týden knihoven

První týden v říjnu jako vždy proběhla u nás i v celém Česku celostátní kampaň na podporu knihoven a čtení Týden knihoven. Liberecká knihovna se v těchto dnech doslova otřásala v základech pod náporem návštěvníků a účastníků našich akcí během letošního ročníku.

V úterý odpoledne jsme vám prodali rekordní množství knih v naší knižní burze před knihovnou a večer jsme společně s velkou parádou oslavili 90. narozeniny Miloslava Nevrlého, Siegfrieda Weisse a Wolfganga Ginzela při akci Devadesátka pokračuje. Ve středu jsme otevřeli novou venkovní výstavu „Návrat domů“ o skrytých osobnostech dějin Liberce. Tentokrát jsme se zaměřili na liberecké židovské děti, které se staly obětmi holocaustu.

Mysleli jsme samozřejmě i na nejmenší čtenáře! Děti si užily mnoho legrace při plnění zábavného kvízu v Knihovně pro děti a mládež a domů si odnesly vlastní leporelo vyrobené v naší knižní dílně.

Povedla se i spousta dalších aktivit. Moc děkujeme vám všem, kteří jste se účastnili, a těšíme se opět na příští ročník!

EDUCA Week

Od 9. do 15. 10. 2023 proběhl v Liberci další ročník známého celokrajského veletrhu vzdělání a práce Educa Week 2023 a my jsme byli opět při tom. Knihovna jako jeden z hlavních partnerů sekce Educa Kids připravila pro veřejnost i pro školní kolektivy celou řadu atraktivních akcí.

Během dopolední jsme zrealizovali v Oddělení pro děti a mládež i v Hudebním oddělení několik programů pro kolektivy MŠ i ZŠ. Maminky s nejmenšími dětmi mohly využít náš čtenářský klub Kolibřík. V odpoledních hodinách si zájemci z řad dětské veřejnosti vy-

šem inovovaném dvojstánku. Zde jsme po celé tři dny nabízeli spoustu zábavných i edukativních aktivit. K dispozici byly knihy, maxihry, ankety a spousta zajímavých informací nebo také příjemný oddech v našem odpočinkovém koutku.

Že se naše veletržní prezentace opravdu povedla, dokládá cena Top Firma 2023 za nejlepší prezentaci na stánku při veletrhu, kterou naši knihovně organizátoři akce udělili. Tohoto ocenění si velmi vážíme a považujeme je za velkou motivaci pro naši další práci.

chutnali dvě robotické dílny či velkou oblíbenou přehlídku fyzikálních, elektrotechnických a robotických hraček, chemických experimentů, matematických hlavolamů a jiné vědecké zábavy nejen pro děti s názvem Hrajeme si s přírodními zákony.

Během akce Educa Week jsme též zaregistrovali spoustu nových zájemců o legitimaci do knihovny, jelikož jsme účastníkům festivalu v sekci Educa Kids nabízeli registraci zdarma.

Během samotného veletrhu od čtvrtka 12. do soboty 14. října jste nás mohli navštívit též v Home Credit Areně v na-

Kateřina Šidlořová

Příležitost pro pracovníky z kulturního a kreativního sektoru v Libereckém kraji

---

Kulturní a kreativní sektor hraje nezastupitelnou roli v naší společnosti, obohacuje naše životy a poskytuje prostor pro seberealizaci a inovaci. Proto Krajská vědecká knihovna v Liberci ráda využila možnost podat žádost o projektu **Rozvoj manažerských a digitálních dovedností pracovníků kulturního a kreativního sektoru**. Projekt je realizován za finanční spoluúčasti Evropské unie prostřednictvím Národního plánu obnovy a Ministerstva kultury České republiky a za finanční podpory Libereckého kraje.

V rámci projektu mohou všechny krajské knihovny z celé České republiky požádat o finanční prostředky na vzdělávací kurzy.

Cílem projektu je posílit manažerské a digitální dovednosti pracovníků kulturního a kreativního sektoru v Libereckém kraji, vytvořit rovné a stabilnější podmínky pro rozvoj tohoto odvětví v regionu a zároveň zvýšit jeho konkurenceschopnost. Očekávaným přínosem je tudíž zvýšení kompetencí zúčastněných pracovníků.

Projekt v roce 2023 zahrnoval několik vzdělávacích aktivit, které byly zdarma a dostupné pro všechny zájemce. Tyto aktivity zahrnovaly workshopy a kurzy, zaměřené na různé aspekty manažerských a digitálních dovedností. V roce 2023 se uskutečnilo pět úspěšných kurzů, mezi něž patří „Novela Zákoníku práce“, „Komunikace s médii“, „Prezentační umění“,

„Spolupráce skrze digitální technologie“ a „Diplomatická asertivita“. Všechny aktivity probíhaly prezenčně v liberecké knihovně.

V roce 2024 je v plánu pokračovat v podobných vzdělávacích aktivitách, pokud to bude umožněno další finanční podporou.

Pro více informací o našich kurzech a registraci se podívejte na webovou stránku k projektu: <https://www.kvkli.cz/sluzby/vzdelavani/-rozvoj-manazerskych-a-digitalnich-kompetenci-pracovniku-kulturniho-a-kreativního-sektoru>.

Tato iniciativa je otevřená všem, kteří chtějí zdokonalit své dovednosti a přispět k rozvoji kulturního a kreativního sektoru v Libereckém kraji. Věříme, že tyto vzdělávací aktivity přinesou významný přínos pro celý region.

Michaela Staňková

Jsme Knihovnou roku 2023

Ocenění Knihovna roku 2023 předával v pražském Klementinu ministr kultury Martin Baxa. Uděluje jej Ministerstvo kultury ČR ve dvou kategoriích – základní knihovna a významný počín v oblasti poskytování knihovnických a informačních služeb.

V kategorii základní knihovna Liberecký kraj reprezentovala knihovna v malé obci Horní Branná na Semilsku. I když nezvítězila, obdržela z rukou ministra kultury diplom.

V kategorii významný počín však úspěšla Krajská vědecká knihovna v Liberci. Získala ocenění Knihovna roku 2023 za projekt **Knihovna v Křišťálovém údolí**. Porota tím ocenila spolupráci knihovny

v celokrajské kampani Crystal Valley Week a ukázala, že považuje projekt za inspiraci pro další knihovny napříč celou republikou a za vzorový příklad

implementace Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–2027.

Udělené ceny si velmi vážíme a vnímáme ji jako závazek pro další období, ale také jako velkou motivaci pro další práci. Děkujeme také kolegům z Crystal Valley za inspirativní spolupráci a podporu.

Jak krásný ceremoniál probíhal, si můžete prohlédnout na přiložených fotografiích.

Dana Petrydesová

Knihovna Liberec, místo pro každého

Naši milí příznivci, čtenáři a návštěvníci, rádi bychom, abyste naši knihovnu vnímali jako místo, kde si každý člen rodiny, ať už z jakékoliv věkové či zájmové skupiny, může najít něco zajímavého pro sebe, a kde se každý cítí dobře a příjemně. Chceme být místem, které zve k návštěvě, odpočinku, trávení volného času, ale také místem, které nabízí neformální vzdělávání pro každého z Vás.

Tuto naši vizi vám nyní chceme sdělit prostřednictvím zbrusu nové série originálních videí, v nichž se Vám chceme představit zcela novým způsobem a jako místo, kde se četbou skvělé knihy můžete přenést kamkoliv a stát se kým-koliv.

Při natáčení jsme využili nejenom krásné vnitřní prostory knihovny, ale i její okolí, část filmu se natáčela na střechě, věříme, že oceníte neobvyklé záběry natočené dronem. Pro spolupráci jsme oslovili i další liberecké instituce – děkujeme Botanické zahradě Liberec, která umožnila využití jednoho z pavilonů, a také IQ Landii za zapůjčení skafandru. Autory videospotů jsou pánové z firmy Forward Creatives a věřte, že se máte na co těšit.

Nalákali jsme Vás? Nezbyvá vám nic jiného, než si videa prohlédnout. Všechna najdete na webu knihovny: <https://www.kvkli.cz/o-nas/aktualne/id:70535/knihovna-liberec-misto-pro-kazdeho>.

Postupně jsme je zveřejnili také na našem facebookovém a instagramovém profilu. Přejeme příjemnou zábavu!

Dana Petrydesová

Akce knihovny

Milý pane Preußlere, přejeme Vám všechno nejlepší!

100. výročí narození libereckého rodáka, německého spisovatele s české-německými kořeny, jsme uctili dvěma na sebe navazujícími odbornými setkáními. Organizace týdne, který byl věnován jednomu z nejvýznamnějších klasiků současné literatury, se ujaly Krajská vědecká knihovna v Liberci, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy a Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci. Tyto instituce zaštitily program ve dnech 18. 10. až 19. 10. 2023, který se uskutečnil pod názvem „**Odkaz Otfrieda Preußlera literatuře pro děti a mládež**“.

Dvě třetiny prvního dne proběhly v duchu přednášek. Po oficiálním zahájení konference se slova ujala **Mgr. Eva Koudelková, Ph.D.** (Technická univerzita Liberec, Nakladatelství Bor), která podrobně představila život i dílo oslavovaného autora. Komplexní přehled byl pak doplňován jednotlivými dílčími tématy: o místech s tajemstvím v Malé čarodějnici a Vodníčkovi pohovořila **Mgr. Eva Markvartová, Ph.D.** (Pedagogická fakulta UK); o problematice překladů knížek o loupežníkovi Hocenploví/Osoblahovi/Zuřivousovi pojednal **doc. Mgr. Radek Malý, Ph.D.** (Fakulta sociálních věd UK); na mediální převyprávění děl autora byl zaměřený příspěvek **Mgr. Pavlína Kourové, Ph.D.** (Národní pedagogická fakulta JAK); na

literární procházku s Krakonošem Otfrieda Preußlera jsme se vydali s **PhDr. Tamarou Bučkovou, Ph.D.** (Pedagogická fakulta UK) a o možnostech práce s románem Čarodějův učeň nás informovala **Mgr. Pavlína Lišovská** (Centrum dětského čtenářství Mahenovy knihovny

v Brně). Vědecké příspěvky vystřídaly workshopy vedené **Mgr. Pavlínou Lišovskou** a **Radkou Vojáčkovou** (KVKLI). Zajímavou vsuvkou byla vzpomínka bývalé ředitelky knihovny **Mgr. Věry Vohlídalové** na osobní setkání s Otfriedem Preußlerem. Den uzavřelo promítání filmu Zdeňka Smetany Malá čarodějnice. Dopoledním programem následujícího dne se stala literární procházka po stopách Otfrieda Preußlera a jeho otce Josefa Syrowatky, která probíhala pod vedením **Mgr. Františky Dudkové Párysové** a **Mgr. Marka Sekyry** (KVKLI).

Následující část týdne probíhala rovněž ve formě konference „**Otfried Preußler (1923–2013): Mezi mnoha světy. Mezinárodní konference o mediálních a transkulturních kontextech autorova díla**“. Přípravy této části týdne se kromě KVKLI ujal Spolek Adalberta Stiftera se sídlem v Mnichově a Institut české literatury ČAV. Ke zdárnému průběhu konference opět přispěla i TUL. Jednání bylo zahájeno promítáním Zemanova

filmu Čarodějův učeň a následným rozhovorem s překladatelem Radovanem Charvátém.

Pátek 20. 10. 2023 a sobota 21. 10. 2023 naplnily vědecké příspěvky. Zazněly buď v českém, nebo německém jazyce a byly simultánně překládány. Úvodní slovo pronesla **Ing. Květa Vinklátová**, náměstkyně hejtmana Libereckého kraje pověřená řízením rezortu kultury, památkové péče a cestovního ruchu, **PhDr. Ivan Langr**, náměstek primátora statutárního města Liberec pro kulturu, školství a cestovní ruch, **Andreas Künne**, velvyslanec Spolkové republiky Německo v Praze, a **Peter Becher**, předseda představenstva Adalbert Stifter Verein. Poté vystoupil **Jan Kvapil** (Friedrich-Schiller-Gymnasium, Pirna), který pohovořil na téma „Josef a Otfried Syrowatkovi/Preußlerovi: literární setkání otce a syna“. **Jochen Marx** (Otfried-Preußler-Gymnasium, Pullach) se věnoval dětství i rané biografii Otfrieda Preußlera do roku 1944 a jeho spisova-

telským začátkům. **Juliane Prade-Weiss** (Ludwig-Maximilians-Universität München) pohovořila na téma hranice a dějiny v Preußlerově knize o nacistické mládeži *Erntelager Geyer*. **Winfred Kaminski** (Technische Hochschule Köln) svůj příspěvek nazval „Sága o *Krabatovi* v napětí mezi mýtem a osvícenstvím“. **Pavel Šidák** (Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha) pohovořil na téma „Meze české literatury. Folklorní a fantastické v české literatuře a u Otfrieda Preußlera“. **Eva Markvartová** (Univerzita Karlova, Praha) pokračovala v linii míst s tajemstvím, přičemž se věnovala románu *Čarodějův učeň*. **Tamara Bučková** (Univerzita Karlova, Praha) představila paralely literárních světů Otfrieda

Preußlera a Marie Kubátové. **Ladislav Futtera** (Technická univerzita v Liberci) pohovořil na téma „Způsoby a funkce užívání češtiny v románě *Útěk do Egypta přes Království české*“. **Jan Budňák** (Masarykova univerzita, Brno) navázal inovativním pohledem, a sice příspěvkem, který nazval „Preußlerův román *Útěk do Egypta*, čtený se středoevropskými road novels“.

Sobotní jednání zahájila **Esther Kilchmann** (Universität Hamburg) příspěv-

kem „K (ne)reprezentaci německo-české interkulturality v díle autora dětských knih“. **Michael Pilz** (Leopold-Franzens-Universität Innsbruck) referoval na téma „Dvakrát Dimpf(e)lmoser. Poznámky ke vztahu klíše a satiry u Otfrieda Preußlera a Willyho Vierlingera“. **Wibke Helm** (Universität Leipzig) pokračovala tématem „Oblíbené a rychle vyprodané. Dětské knihy Otfrieda Preußlera a jejich recepce za „železnou oponou““.

O překladatelské činnosti Otfrieda Preußlera pohovořila **Andrea Weinmann** (Goethe-Universität Frankfurt am Main): „Otfried Preußler jako překladatel českých knih pro děti“. **Oxane Leingang** (Technische Universität Dortmund) referovala na téma „*Malá Baba Jaga* – Preußlerův bestseller a steadyseller v (post)sovětském Rusku“. **Andreas Wicke** (Universität Kassel) se věnoval rozhlasovým adaptacím Preußlerových děl a pronesl příspěvek s názvem „*Malá čarodějnice* vstupuje do historie rozhlasových her. Pohled na zvukové adaptace z let 1961 až 2021“. **Zuzana Jürgens** (Adalbert Stifter Verein, Mnichov) uzavřela konferenční jednání shrnující reflexí „Návraty Otfrieda Preußlera do Čech. O recepci v České republice v překladech a filmech“.

Jako poslední na konferenci promluvil sám autor. Peter Becher publiku zprostředkoval zamýšlení Otfrieda Preußlera nad životem, tvorbou a česko-německými vztahy, které by měly být definitivně nasměrovány ke smírnému spoluzití sousedů.

Konferenci lze hodnotit jako významný počín v mezinárodním kontextu. Jednání, které proběhlo mj. s podporou Česko-německého fondu budoucnosti, bylo

otevřené novým myšlenkám a inovativním pohledům na známá i méně známá a dosud obje­vovaná díla Otfrieda Preußlera. Zajímavé bylo rozšíření tradičního spektra děl pro děti o prózy s širší adresností textu včetně děl určených výhradně dospělým. Za zajímavou lze považovat i řadu česko-německých paralel.

Obě konference spolu vytvořily nádherný celek, jehož význam nelze pominout a jehož smyslnost by měla podtrhnout dvojjazyčná publikace shrnující oba konferenční celky týdne věnovaného Otfriedu Preußlerovi.

PhDr. Tamara Bučková, PhD.

Přes pole a pak doleva – Literární putování po stopách Otfrieda Preußlera

---

Součástí konference byly také vycházky pro české a německé účastníky po místech, spojených s libereckým pobytem Otfrieda Preußlera. Putování začínalo u knihovny a směřovalo k autorovu rodnému domu do Sokolské ulice 47, kde Preußlerovi bydleli v letech 1921–1928. Třetí zastavení bylo na Tržním náměstí, které se objevuje v příběhu Přes pole a pak doleva z knihy *Anděl v kuli­chu*.

U dnešní ZŠ 5. května, dříve tzv. Rudolfsschule byla připomenuta Preußlerova školní léta. Na školu vzpomínal autor rád, umístil sem děj své knihy *Pan Kling­sor uměl trošku kouzlit*, v níž vystupují skutečné osoby z Preußlerova života. Jsou to především jeho rodiče, kteří oba tuto školu v dětství navštěvovali, nebo např. liberecký spisovatel Adolf Gustav König, který zde učil od r. 1937.

V protější budově sídlil Vzdělávací ústav pro učitele, na němž studoval nejen Preußlerův otec, vlastivědný badatel Josef Syrowatka, ale také další liberecký spisovatel Rudolf Tugemann a již zmíněný A. G. König. U Severočeského muzea se účastníci vycházky dozvěděli o Syrowatkově působení v muzeu Heimathort, jež sídlilo v suterénu dnešní budovy magistrátu ve Frýdlantské ulici, a o domě v Husově ulici 50, kde Syrowatkovi

bydleli v letech 1929–1933. Na Suko­vě náměstí zhlédli dům ve Škroupově ulici 604, v němž bydlela Preußlerova snoubenka Annelies Kind. Zmíněno bylo také poslední Preußlerovo bydliště v Čapkově ulici 12 na Králově Háji.

Marek Sekyra
Františka Dudková Párysová

---

90 pokračuje – Miloslav Nevrlý, Siegfried Weiss, Wolfgang Ginzel

---

Letos 29. října se dožil 90 let přírodovědec Miloslav Nevrlý, který svou literární tvorbou ovlivnil několik generací čtenářů.

K připomenutí tohoto významného výročí se knihovna ve spolupráci s Pavlem D. Vinklátem, Pavlem Voničkou, Otokarem Simmem a Romanem Karpašem rozhodla uspořádat vzpomínko-

vý večer nazvaný 90 pokračuje, během něhož byla připomenuta také nedožitá výročí fotografa Siegfrieda Weisse a horolezce Wolfganga Ginzela. Pro oslavence a více než stovku účastníků zahrála několik písni skupina Podobní zvěři z Prahy a Pavel Vinklát promítl staré fotografie pana Nevrlého s jeho nahráním komentářem. Se vzpomínkou vystoupili i Otokar Simm a Roman Karpaš. Závěr pořadu patřil gratulacím a autogramiádě s panem Nevrlým. Jeho význam byl oceněn také tím, že získal den před svými narozeninami od prezidenta republiky Medaili za zásluhy 1. stupně, a to za zásluhy o stát v oblasti kultury.

Marek Sekyra

Konference Senioři 2023

Knihovna je nejen půjčovnou knih, místem setkávání, odpočinku a relaxace, místem, kde voní knihy. Knihovna je také místem vzdělávání, a to bez ohledu na věk. Přesvědčit jsme se o tom mohli na konferenci Senioři 2023, která se konala 31. října u nás v knihovně. Ústředním tématem, nazvaným „I my se chceme stále vzdělávat“, bylo vzdělávání seniorů. Úvodním slovem nás poctil pan náměstek hejtmana Libereckého kraje pan Mgr. Petr Tulpa, který přítomné přivítal a popřál všem zúčastněným zajímavé náměty pro vzdělávání, a hlavně chuť se učit v jakémkoli věku. Za knihovnu přivítala účastníky paní Mgr. Marcela Freimuthová a za spoluorganizátory Radu seniorů a Bonne Dei pan M. Salač.

Přednáškovou část otevřel psycholog Tomáš Vašák s povídáním o tom, jak je

vzdělávání, a zejména v seniorském věku, důležité. Věděli jste, že pomáhá proti

úzkostem a depresím? Že pomáhá snižovat stres? Dopolední blok nám představil také nabídku knihoven, a to nejen té naší, liberecké, ale i ostatních knihoven v kraji. A přehlídka to byla opravdu pestrá – trénování paměti, kurzy mediální gramotnosti, cvičení a pohybové aktivity, kurzy rukodělných prací i 3D tisku... S nepřehernou nabídkou kurzů v rámci Univerzity třetího věku se představila Technická univerzita v Liberci.

Po pauze na oběd, kávu a občerstvení pokračovala konference odpoledním blokem a představením nabídky mediálního vzdělávání od neziskové organizace Agora CE, posluchače zaujala i přednáška Všeobecné zdravotní pojišťovny či nabídka nadace ROSA.

Hlavní přednáškový program byl doplněn doprovodným programem, kde si účastníci mohli odpočinout při plečení (společně jsme se pustili do výroby patchworkové knihovnické deky), vyzkoušet si metody a triky, jak posílit naši paměť, nebo si zahrát šachy, dámu a další deskové hry.

Těší nás, že navzdory nepříznivému počasí byla účast – zejména z řad seniorů – tak hojná. Věříme, že se nám podařilo dosáhnout hlavního cíle naší konference: vyzdvihnout význam vzdělávání i ve vyšším věku a inspirovat jednak seniory k nejrůznějším aktivitám, které v Kra-

ji probíhají, a velmi pravděpodobně se i inspirovat a motivovat navzájem. Moc děkujeme všem, kteří se konference zúčastnili, a také všem, kteří se přišli podělit o své aktivity. Vážíme si všech, kteří se práci se seniory věnují, a těšíme se už teď třeba na další podobnou konferenci!

Eva Šťastná

„Jsme s vámi – společně pro Ukrajinu“

Po prázdninách jsme pokračovali v projektu Libereckého kraje „Jsme s vámi – společně pro Ukrajinu“. V jeho rámci pořádáme jednou za měsíc Ukrajinský klub a každý druhý týden zveme ukrajinské děti na čtenářský kroužek „Čteme spolu“.

Pro aktivity čtenářského kroužku využijete knihy v ukrajinštině, které v projektu zakoupil Liberecký kraj. Doplnujeme je ale i českými knížkami, děti si totiž velmi rychle osvojily češtinu a jednak dobře rozumějí, ale i česky mluví.

Mezi ukrajinskými ženami a dívkami jsme našly kamarádky, které vždy ochotně pomohou při realizaci našich nápadů v obou aktivitách. Jsou spolehlivé a plně fantazie.

Ukrajinský klub – Український клуб

V červnu jsme se společně podívali do Galerie Lázně, kde děti i rodiče čekali nejen zajímavá a inspirativní výstava českého výtvarníka Pasty Onera, ale i workshop, na kterém si mohli vytvořit svou pop-up skládačku. Menší děti pak s maminkami navlékaly korálky a vytvářely tak s pomocí drátků malé korálkové stromky. Pro zpestření jsme na galerijní zahradu umístili velké hry, které si děti rády vyzkoušely. Nebylo moc teplo, ale program jsme zvládli bez deště.

V září jsme se sešli ve velkém sále knihovny, kde jsme měli vytvořit přívěšek, klíčenku ve tvaru kočky nebo lebky. Účastníky přivítala lektorka Jana Djakova, která se na lekci pečlivě připravila, vytvořila šablony, nakoupila ma-

teriál (karton, fixy na textil, látky, filc, nitě, bavlnky, knoflíky, korálky, výplň, kovové kroužky, jehly aj.) a vyzkoušela, zda je reálné vytvoření výrobku v daném čase. Děti si vybraly šablonu, obkreslily ji na filc a postupně vystříhly vybraný tvar. Pak si vybraly další materiál (knoflíky, nosíky, jehly, bavlnky...). A pak už se děti s pomocí lektorky nebo přítomných maminek pustily do přišívání oček, vytvoření čumáčku nebo přišití ozdůbek (v případě lebky). Po dokončení první strany sešly obě strany tak, aby mohly figurku vyplnit. Pro dokončení připevnily očko a kroužek k zavěšení. Hotový výrobek si s radostí odnesly.

V říjnu jsme se pustili do divadla. Lektor Marek Sýkora, který vystupoval v roli klauna, zapojoval děti do svých „kousků“, žongloval, děti bubnovaly, troubily, jezdily „na koni“. Na tři náhodně vyslovená slova z publika (např. princezna, kapybara, letadlo) pak vytvářel postupně tři loutkové příběhy. Děti do představení zapojoval jako aktivní herce. Potom si děti mohly prohlédnout loutky a jiné rekvizity. Ve druhé půlce pořadu pak lektor pantomimicky ztvárňoval lidi, zvířata, povolání

atp., publikum hádalo, co to je. Děti se spontánně zapojily a samy předváděly ostatním např. žábu, baletku, výtah, koně apod. Děti reagovaly spontánně a aktivně si divadelní dílnu užívaly.

Listopadový klub jsme věnovali robotickým hračkám, které dětem ukázali lektori Helena a Jakub. Ale nejen ukázali, děti si mohly vyzkoušet, jak naprogramovat robotické včelky Bee Bot a další robůtky Root a Botley. V nabídce byly i malé roboty typu Robomaster, Sam Labs a Codey Rocky. Děti i maminky to hodně zajímalo a do programování se pustili s nadšením. Největší zájem byl ale o kouzelné brýle, po jejichž nasazení se člověk dostane do jiného světa – do světa virtuální reality. Děti nám říkaly, co právě vidí – od útesů přes srázy, moře, lesy, květiny až ke zvířatům.

A v prosinci vytvoříme vánoční dárky a dekorace s výtvarnicí Ludou Dontsovou.

Čteme spolu – Читаємо разом

Ve druhém pololetí jsme uspořádali 8 setkání s dětmi nad knížkou v komorním prostředí malého sálu. Témata jsme vybírali podle zakoupených ukrajinských knih. Společně s dětmi jsme četli, animovali, hráli divadlo – jednou jako skutečné postavy v maskách a podruhé děti hrály divadlo loutkové. Hráli jsme v češtině, děti už dobře rozumí i mluví česky. Kromě toho jsme hráli hry s písmeny a povídali si o knížkách. Také tady jsme spolupracovali s ukrajinskými lektorkami, které pořady pro děti připravovaly. Postupně jsme poznali, že ukrajinské děti za rok v české škole velmi pokročily ve znalosti češtiny, která už pro ně není žádnou bariérou.

Blanka Konvalinková
Helena Syrovátková

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRAZAMY GRANICE
2014–2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

„Ukrajinský klub“ a „Čteme spolu“ jsou aktivitami projektu „Jsme s vámi – společně pro Ukrajinu“, registrační číslo projektu CZ11.4.120/0.0/0.0/22_037/0003266, spolufinancovaného Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci programu INTERREG VA Česká republika – Polsko 2014–2020.

S baterkou do knihovny aneb Liberec ve víru výročí pohledem průvodkyně

Ráda bych se podělila o zážitek z podzimní „baterky“ pro dospělé... Byla věnována výročím různých institucí v Liberci. Kolegové a přátelé knihovny vytvořili 9 zastávkových míst a na každém připomněli kulatiny či půlkulatiny nápaditým a naprosto překvapivým způsobem:

Radnice 130: Ve vtipném česko-německém dialogu paní starostové Schückerové s kloboukem, který měl asi tak metr v průměru, zato sukně šíří sotva na krok, s paní místostarostovou, která svůj vřelý patriotismus vyjádřila kolážovanými šaty s výjev z Liberce a naprosto nevtíravě také s obrázky libereckých zastupitelů.

Ještěd 60 a 50: Pan architekt Hubáček převyprávěl nejen požár staré turistické chaty, ale též historii vzniku svého návrhu na výsledný symbol Liberce – restauraci

s hotelem a vysílačem na Ještědu – nápaditou projekcí.

TUL 70: Prošli jsme zkouškou z dějin Technické univerzity a mohli si vyzkoušet, jak známe jednotlivé univerzitní budovy, a dokonce jsme mohli nahlédnout do dobového indexu...

Muzeum 150: Loutkové divadlo „Spojáček“ na nás čekalo s opuštěným architektem Ohmannem, kterému jsme museli dopomoci vybudovat celé Severočeské muzeum.

Galerie 70: Zastihli jsme ředitele liberecké galerie při přijímacím pohovoru

s uchazečem, který přišel rovnou z plovrny omylem na konkurz na plavčíka, ale v „lázních“ se nakonec ujal jako průvodce uměním a s účastníky následně vytvořil „živý obraz“.

Divadlo 140: Na kulatiny divadla jsme zavzpomínali hned třikrát. Operu jsme si připomněli prostřednictvím sametového hlasu našeho kolegy smutnou árií

žárlivého Cania, činohru konverzačkou z Pygmalionu, kdy paní Tallerovou nahradila při zkoušce právě se vyskytnuvší

uklížečka, a balet jak jinak než Labutím jezerem skvělými výkony našich kolegů od klasiky až po rockové běsnění.

Kino Varšava 115: Vzpomínkou na černobílé časy se stala píseň k Chaplinovu filmu Světla ramp v dechberoucí interpretaci našeho kolegy.

Poklona všem aktérům za jejich úžasné výkony. Bylo to parádní, neotřelé a velmi vtipné!

Závěrečná atmosféra ve velkém sále byla veselá a nadšená. Účastníci s nasazením ještě vybudovali každý svůj „Ještěd“ z nasbíraných dlažebních kamenů a víceméně úspěšně dokončili časovou osu všech výročí. Korunu celé akci jsme všichni nasadili sborovým zpěvem na motivy Svěrákova Elektrického valčíku („Byl to ten slavný den...“) s klavírním doprovodem dalšího našeho kolegy, čímž byla připomenuta dvě knihovnická výročí: 160 let knihovny spolku Česká beseda a 100 let od založení spolku pro zbudování Bücherei der Deutschen. Kdo to nezažil, neuvěří, že to bylo napoprvé, naživo, prostě punk.

Díky všem za tak vydařený večer, popokždě je to jiné a popokždě to stojí za to.

Martina Sanetrníková

Z regionu

Předávání cen Knihovna roku a Městská knihovna roku 2023

Již tradičně se vždy v říjnu během kampaně Týden knihoven udělují ceny Knihovna roku a Městská knihovna roku. Ve čtvrtek 12. 10. 2023 se tedy sešly

české knihovnice a knihovníci v Zrcadlové kapli Klementina v Praze, aby se zúčastnili tohoto slavnostního okamžiku.

Ocenění Knihovna roku uděluje ministr kultury České republiky již od roku 2003 jako ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. Smyslem ocenění je vyjádření veřejného uznání knihovnám, jejich pracovníkům i obcím za úsilí o rozvoj knihovnických služeb a čtenářství. Ocenění se uděluje ve dvou kategoriích, Základní knihovna a Významný počín v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. Do soutěže je každoročně nominována jedna knihovna z každého kraje (nominace většinou navazuje na soutěž Vesnice roku).

Za Liberecký kraj byla v roce 2023 do soutěže nominována Místní knihovna v Horní Branné z okresu Semily. Místní

knihovna v Horní Branné je komunitní knihovnou v nejlepší slova smyslu, je otevřená dětem, seniorům i všem dalším občanům obce. Důraz je kladen na dětské čtenáře – knihovna spolupracuje s mateřskou i základní školou, zapojuje se do celostátních projektů na podporu dětského čtenářství. Knihovna je

umístěna v bývalém zámku z 16. století, přičemž v roce 2022 byly její prostory rekonstruovány, došlo k jejich rozšíření a knihovna byla vybavena novými regály. Vznikly tak vzdušné, světlé prostory, skýtající dostatek místa pro odpočinkové zóny a dětský koutek, s potenciálem pro pořádání akcí i trávení volného času. Knihovnice Zdenka Bambulová a starosta obce Horní Branná Luboš Zimmermann převzali diplom pro svou knihovnu z rukou ministra kultury Martina Baxy.

Další kategorií, která se vyhlašuje v rámci soutěže Knihovna roku, je kategorie **Významný počín v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. Krajská vědecká knihovna v Liberci** měla v této kategorii podanou nominaci a slavila velké vítězství – za svůj projekt Knihovna v Křišťálovém údolí získala zvláštní ocenění. Nominace byla podána za realizaci série aktivit, které proběhly v rámci celokrajské kampaně Crystal Valley (Křišťálové údolí). Ocenění předal ministr kultury České republiky ředitelce knihovny Daně Petřákové a vedoucímu Všeobecné knihovny Marku Sekyřovi.

Soutěž Městská knihovna roku vyhlašuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR již od roku 2010, záštitu nad soutěží převzal Svaz měst a obcí ČR. Cílem soutěže je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Dříve byla nominace na ocenění spíše vlastní aktivitou každé knihovny, od roku 2020 je povinná jedna nominace z každého kraje.

V roce 2023 byla za Liberecký kraj nominována Městská knihovna Hrá-

dek nad Nisou. Knihovna sídlí od roku 2019 v nových prostorách v multifunkčním centru Brány Trojzemí. Spolu s ní je v areálu možno najít i infocentrum, muzeum, galerii a kinosál. Hrádecká knihovna se aktivně věnuje práci se čtenáři, cílí na více skupin, nabízí různé druhy aktivit, snaží se o spolupráci se základními i mateřskými školami. Hrádecká knihovna v sobě spojuje příjemné nové prostředí, funkčnost a výborné služby a akce, a její nominace do této soutěže za Liberecký kraj byla zasloužená.

V rámci udílení cen Knihovna roku dochází vždy i k předání cen **MARK, tedy ocenění pro mladé knihovníky do věku 35 let.** Cílem ceny MARK je podpořit a ocenit mimořádné tvůrčí aktivity mladých pracovníků knihoven, pedagogů a studentů oboru a ohodnotit jejich konkrétní mimořádný přínos oboru v daném roce. **V roce 2023 Liberecký kraj v této soutěži reprezentovala Natálie Chalupníčková z Krajské vědecké knihovny v Liberci,** celostátní vítězství obdržela Helena Dlouhá z Knihovny města Ostravy.

Celkové vítězství si tento rok v obou hlavních soutěžích odnesly Místní knihovna obce Halenkovice (v soutěži Knihovna roku, kategorie Základní knihovna) a Knihovna Kutná Hora (v soutěži Městská knihovna roku). Všem nominovaným knihovnám ale patří uznání, svými službami a působením mohou být vzorem pro všechny ostatní knihovny v České republice. A knihovnám v Horní Branné a Hrádku nad Nisou patří zvláštní poděkování za výbornou reprezentaci Libereckého kraje v této prestižní soutěži!

Michaela Staňková

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny

Jakub Eden: Sobě zrcadlem

NO EXIT

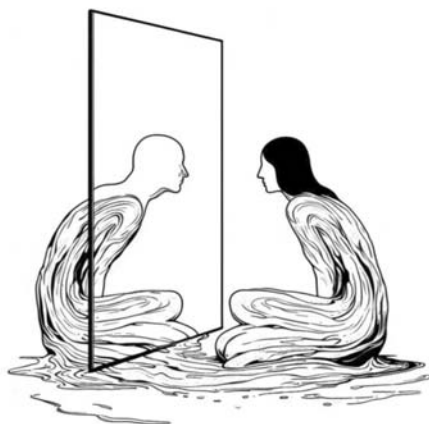
(z připravované knihy *Dialogy s Ozvěnou*)

Chudokrevný
vratký vory

Nikdo už nemá
ani část manuálu
od stvořitelova *computeru*

Nechal jsem tě jít
pro svou neschopnost
zmáčknout to blbý tlačítko *reset*

Obvázej moje děravý ruce
Chci to celý vzít zpátky
Zpátky na zem

ALGORITMUS PÁNEM NOVÉ DOBY

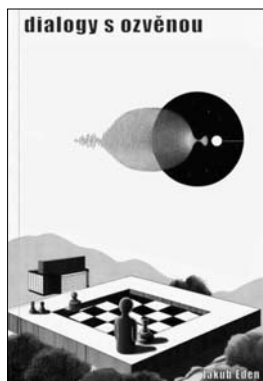
Darwinovská selekce
vtělená do digitálních obvodů
píše zápletky naší [hi (story) e]

STEJNÝ ČAS, JINÁ KONSTELACE

Říkal jsem, že si zasloužíš lepší
sám jsem se stal pěšákem
v obětní strategii

„Víra je upnuta k tomu, co ještě není vidět“
šeptáš mi, když já poloslepý
stavím hráze proti zranitelnosti

Ale jediný lék proti samotě
je ti podat ruku odzbrojený

JAKUB EDEN (23) je hudebník z České Lípy.

APOLOGIE

Petra Mužáka

4. část

Františka Dudková Párysová

O výjimečnosti Karoliny Světlé není pochyb, zapomíná se však, že ani Petr Mužák nebyl žádná nula. Ve svém oboru byl považován za uznávanou kapacitu, přispíval do odborných časopisů a do Riegrova slovníku naučného a vydal několik učebnic, například *Vzory krasopisné pro učitele na české reálné škole* (1848–55), *Krasopisné listy k užítku žákům vyšších škol reálných jakož i průmyslových* (1848–55), *Školské vzory krasopisné* (1859–70), *Škola elementárního kreslení pro obecné školy národní* (1871, 1873) aj. Všimněme si, že Mužák začal publikovat o dobré desetiletí dříve než jeho žena. Bylo by omylem nahlížet na jeho obor – krasopis – jako na kuriózní libůstku. V dobách, kdy byly všechny úřední dokumenty psány rukou, bylo nezbytnou nutností psát úhledně a neodchylovat se od normy. Ale i v soukromém životě se považovalo za ostudu „škrábat jako kocour“. Mužákem navržená podoba humanistického písma, která nahradila starší typ od Jana Svobody, se prosadila k všeobecnému užívání. V roce 1867 byl coby přední odborník vyslán ministerstvem kultury a vyučování na studijní cestu do Paříže, kde se zúčastnil jako jeden ze zástupců rakouského školství pařížské světové výstavy a Francii si od té doby zamiloval.

Mužák byl především nadšeným učitelem. Mezi jeho žáky patřili například básník Adolf Heyduk, spisovatel F. X. Svoboda či novinář Jan Klecanda. Kreslení vyučoval také nejmladšího syna Boženy Němcové Jaroslava. Rozeznal u něj výtvarný talent a nabídl mu, že ho naučí míchat barvy. Bylo to v době, kdy se Karolina Světlá už od své bývalé přítelkyně odvrátila. Ač měl Mužák vysoké nároky, žáci ho měli rádi a i po letech vzpomínali na jeho názorné a živé vyučování. Měl jim co říci nejen jako pedagog, ale i jako člověk. „*Mým úkolem jako učitele kreslení jest pěstovati ve vás smysl pro krásu. Pro krásu tvarů a barev. Za to jsem placen. Ale já vám ještě něco přidám. Člověk může vždy dělati o trochu více, než musí,*“ říkával. I po skončení hodin zůstával s žáky ve třídě a hovořil k nim otevřeně jako otec k dětem. Měl pochopení pro jejich neposednost a hlučné veselí – když jednou v divoké honičce shodili tabuli, Mužák řekl jen: „*To je svízel, to je svízel s vámi,*“ a klidně odešel. Nesnášel však lež a klackovitost. „*Žáku, žáku,*“ nepamínal provinilce, „*takhle se protlučete a protlačíte zástupem lidí na ulici, ale životem se neprotlučete! Vy toho budete jednou litovati! Při svých vlohách a pílí mohli byste kdys být někde ředitelem továrny, ale*

takto – podomkem vás udělají!“ Vzápětí mu bylo pokáraného líto, protože byl toho názoru, že „*zahanbením není radno muže uvádět na pravou cestu.*“

Akvarel namalovaný Petrem Mužákem. Jeho originál i desítky dalších se nacházejí v archivu Podještědského muzea v Českém Dubu.

A jak to bylo s tím ořezáváním tužek? Mužák zdůrazňoval nutnost mít kreslicí nástroje v dokonalém pořádku: „*Co musí mít žák, míní-li dobře kreslit? Žák musí mít ostrý nůž, ostrý nůž, ostrý nůž v pravé kapse vesty!*“ (K ořezávání tužek se tehdy používal nůž, ořezávkou bylo patentováno až v r. 1897). Mužákovo ořezávání tužek, na něj se dnes pohlíží s jistým despektem, nebylo nic jiného než udržování profesního pomůcky ve stavu potřebném pro kvalitní výkon práce. Rozhodně to nebylo jeho největší zálibou. Jeho vášní bylo zahradničení

a práce v hospodářství. Vždy toužil mít vlastní statek. „*Jen pro žejdlík půdy, kdybych měl,*“ volával. Jelikož mu to nebylo dopřáno, realizoval se na usedlosti své sestry Sekfy. „*Litovala jsem, že nepřevzal statek rodinný. Byl by tam zajiště zavedl vzorné hospodářství. Veliká škoda, že myšlenky ty nesebral v jakási pojednání a neuvěřejnil. Mnohý hospodář by mohl z nich čerpat vzácné naučení,*“ nechala se slyšet Světlá. Zahrada se pro Mužáka stala zdrojem potěšení, ale také neustálým bojem s nepřízní počasí a se škůdci: „*Nasel si na jeden záhon jakýsi zvláštní oves a právě do ovsu toho přichází noc co noc jistý černý pes se provalovat. Taktéž má záhon pažitky, již mu zas každou chvíli zalehne kočka, nově sázené odnožky vyhrabují mu zas slepice, s nimiž je v stálém boji,*“ líčila Světlá Elišce Krásnohorské a v dopise z 30. 8. 1882 prozrazuje, že se Mužák vrhl na výrobu sýrů: „*Měla bys jej vidět, jak zná sejrky ty omežvat a kartáčovat. Jsem šťastná, že se mu tento podnik dle chuti vydařil, a pozorujíc jeho tiché, skromné, užitečné působení, často si myslívám, že on ten život popadl přec jen za ten pravý cíp a že projevil tisíckrát víc rozumu než já v životě svém.*“

Fyzická práce udržovala Mužáka v dobré kondici. V roce 1977 vzbudil v Podještědí nevoli film *Příběh lásky a cti*, který představoval Mužáka (ztvárněného Jirím Pleskotem) jako nepraktického, podivínského a věčně unaveného starce. V době, ve které se děj odehrává, bylo Mužákovi lehce přes čtyřicet. I když se mu nevyhnuły určité neduhy, např. zanedbaný žaludeční katar a zduření jater, kvůli kterým se musel léčit v Karlových Varech, dlouhodobě byl jeho zdravotní stav o mnoho lepší než manželčin. Byl náruživým plavcem

a v této zálibě se shodoval se švagrovou Žofíí Podlipskou. Až do vysokého věku byl zvyklý rychlé chůzi.

Petr Mužák v závěru života

Při procházkách v parku na Karlově náměstí usedala Světlá na lavičku, protože jeho svižnému tempu nestačila, zatímco Petr rázoval po cestičkách s ostatními penzisty nebo diskutoval se zahradníky. Ještě v 65 letech tančil se Sefkou jakýsi polkovitý podještědský tanec. Když tančil bratr se sestrou, říkali tomu v horách andělský tanec. A nebyl by to Mužák, aby Světlou ihned neponoukal, aby zmínila andělský tanec v některé své novele.

Myšlenky na stáří a smrt si nepřípouštěl a tvrdil, že se pořád cítí, jako by mu bylo dvacet let. Neteř Anežka Čermáková-Sluková vzpomínala, jak se strýček zhlížel v zrcadle a liboval si: „Copak nejsem ještě hezký chlapík? Mělas mě vidět, když jsem býval na svobodě. Copak si myslíš, že by si mne teta byla vzala, kdybych nebyl býval hezký?“ „Ale Mužáčku,“ rozhorlila se tetička. „Co to mluvíš? Já jsem si tě vzala pro tvoje vlastenectví a ne pro tvou krásu.“ „Jen to nech být,“ trval

Mužák škádlivě na svém. Síly však přece jen ubývaly, zrak slábl a v říjnu 1883 odešel Petr Mužák na vlastní žádost do penze. Zachoval si však stále duševní čilost. Podporoval české obchodníky, přispíval do Klecandova Vyšehradu, časopisu pro venkovský lid, a sháněl pro něj odběratele. Zajímal se o technické vymoženosti, na Jubilejní výstavě v něm vzbudila nadšení Křížíkova fontána: „Bože, to je krása! Do smrti nic takového už neuvidím!“ rozplýval se.

S postupujícím stářím se vztah mezi manžely prohluboval. Jejich poklidná, nedramatická láska nebyla požárem, ale teple hřejícím sluncem. Však také Světlá častokrát svému choti říkala: „Ty jsi takovým zlatým paprskem v mém životě, Mužáčku. Pamatuj si, že když vedle tebe sedím, že to jsou moje nejkrásnější chvíle.“ Anežka Čermáková-Sluková ve svých *Vzpomínkách na Karolinu Světlou* uvedla: „Takových byli nestejných povah a přece panoval mezi nimi po celou tu dobu, co jsem s nimi žila, nejkrásnější soulad. Tetička vášnivá, prudká, horoucí jako láva, vždy k pesimismu náchylná, stále nad něčím hloubající a se trápící, strýček mírný a klidný, pořád usměvavý jako májový den, obyčejně pln dobrého humoru, jebož šíp často i tetičku zasáhl. Někdy se jeho vtípím` srděčně zasmála, někdy si ji zase jimi pohněval.“ Byť musíme připustit jistotu míru idealizace Anežčiných svědectví, harmonické soužití Mužákových ke konci života potvrzují i další zdroje. Láska Světlé se postupujícím časem zvrtila až téměř k exaltovanosti – když byl manžel dlouho venku, měla strach, zda se mu něco nestalo, a po návratu ho vítala, jako by se vracel z válečného tažení. Při procházkách v chladném počasí za

ním běhala a s výkřiky: „Mužáčku, Mužáčku, pléd!“ ho do oné textilie balila.

Po roce 1891 začal Mužák churavět. Jeho duch však stále vítězil nad slábnoucím tělem. Ačkoliv mu Světlá ve shodě s lékařem zakazovala duševní činnost i četbu, Mužák si tajně posílal služku pro knihy, které pak schovával v nočním stolku a v nestřežené chvíli je studoval. 8. 2. 1892, v 71 letech, Petr Mužák zemřel. Jeho poslední slova prý patřila milovaným květinám, pak klidně usnul a již se neprobudil. Byl pohřben na Olšanských

*Hrob manželů Mužákových
na Olšanských hřbitovech*

hřbitovech a na pomník mu Světlá nechala vyřít nápis: „Zde práchniví nejvěrnější srdce české.“ (Po boku manžela byla v r. 1899 podle svého přání pohřbena i Světlá, přestože vlastenecká společnost

se domnívala, že by měla mít hrob na vyšehradském Slavíně).

Smrtí manžela se Světlé zhroutil svět. Do konce života již nesundala smuteční oděv a propadla hluboké depresi. „Málo kdo je teď tak nešťasten jako já. Nejlepší část mého já ode mne odervána a zemí poblce-na. A on tu zrádnou licoměrnici vždy tak miloval. Jak se vždy na jaro těšival!“ psala Juliu Zeyerovi. Vášnivě volávala: „Nenávídím tě, ty přírodo, nenávídím vás, vy květiny, k čemu tu jste, když on tu není?“ Jedinou její útěchou bylo čtení filozofických knih a hloubání o posmrtné existenci. Literární tvorbě se již nevěnovala, pouze napsala dvě kratší črty, obsahující vzpomínky na Mužáka *Úryvek ze vzpomínek* (1893) a *Mžiknutí osmačtyřicátnice do naší minulosti* (1897). O manželovi za jeho života nepsala, protože si to nepřál.

Jan Neruda, s nímž bude jméno Světlé zřejmě již navždy spojováno, zemřel ještě o rok dříve než Mužák. Světlá údajně hleděla za jeho pohřebním průvodem s hlubokým pohnutím. Byl však opravdu její osudovou láskou? Mohlo několik měsíců znamenat víc než čtyřicetileté soužití? Už mnohokrát byla vznesena otázka, jak by život a především tvorba Světlé vypadala, kdyby opustila manžela a začala žít s Nerudou. Eliška Krásnohorská poznamenala: „Kdož ví, nebyl-li by román jejich pokračoval osudně a končil neblaze – ba snad i tragicky?“ Osobně se domnívám, že by to dopadlo jako ve filmu *Hodíme se k sobě, miláčku?* a podobnost povah by oba literáty postupně tak iritovala, že by se rozešli ve zlém. Tento vztah spisovatelku bezesporu ovlivnil. Bez Nerudy by se Světlá možná nestala tím, čím byla. Ale bez Petra Mužáka určitě.

Možná jen někam nad Liberec. Rozhovor s Alešem Palánem

Miloslav Nevrlý, zoolog, spisovatel, poutník a jeden z nejvýznamnějších žijících Liberečanů, na podzim oslavil devadesátiny, převzal státní vyznamenání z rukou prezidenta a představil čtenářům knižní rozhovor, který s ním vedl publicista a spisovatel Aleš Palán. Kniha *Náčelník* vyšla v nakladatelství Kazda a o ní i o „Náčelníkově“ celoživotním díle jsme si pro Světlik povídali právě s Alešem Palánem.

Jaké bylo vaše první setkání s tvorbou Miloslava Nevrlého?

To první nebylo nikterak zásadní. Svě tulácké roky – tedy roky, kdy jsem se na sklonku osmdesátých let dva a půl roku toulal Československem bez střechy nad hlavou – jsem měl odchozené a *Karpatské hry* jsem bral „jen“ jako dobrou knihu. Teprve později mi došlo, že k Nevrlému je dobré přistupovat jako k Anthony de Mellovi. Návrhy tohoto indického jezuita, jak dosáhnout vnitřní dynamiky, se krásně čtou, ale pokud čtenář knihu neodloží a nezačne „to“ dělat sám, dostal se sotva do půli cesty.

Odehrála se ve vás při čtení některé knížky Miloslava Nevrlého proměna podobná tomu, na co jste se ptal ve facebookové anketě, kterou zmiňujete v úvodu *Náčelníka*? Chodíte dnes po Jizerkách – nebo obecně po horách či prostě krajinou – jinak, vědouce, hravěji než předtím?

Knihu, která by mi proměnila život, nemám. Mám ty, které bych si vzal na pustý ostrov, přičemž tato skladba se rok od roku mění. Z Nevrlého bych tam aktuálně asi zařadil *Nejkrásnější sbírku*, pro-

tože jsem ji dosud nečetl a jsem si jist, že bych nebyl zklamán – Míla totiž píše psát neumí, i kdyby snad sám chtěl. Krajinou chodím jinak než Míla už jen proto, že nechodím tolik jako on divokou přírodou, ale spíš tou příměstskou, lákají mě periferie všeho druhu, zejména přechod mezi městem a krajinou.

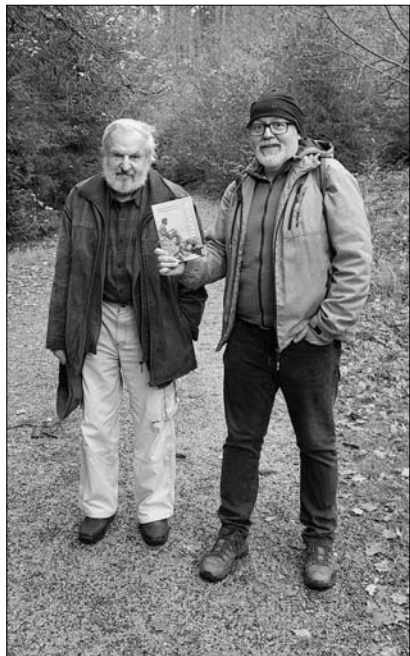
Na uvedení *Náčelníka* v Jablonci nad Nisou jste řekl, že máte obzvlášť rád *Cestovní zprávu čarodějova učně*. Proč právě tuhle knížku?

Protože je nezaslouženě v pozadí a já outsiderům fandím. A protože Marcel Safír, který byl oním Mílovým čarodějem, dokázal obrátit své děsuplné životní zkušenosti na světlou stranu. Za války byl zatčen, trýzněn a mučen, po válce začal fotit hmyz a přitom dokázal hodiny pozorovat mravence a neublížil opravdu ani mouše. V té jeho soustředěné přítomnosti se mi zračí i cosi z povahy Míly Nevrlého.

A jaké bylo první osobní setkání s „Náčelníkem“? Neobával jste se zklamání – že třeba osobně nemusí být tak zajímavý jako jeho knihy?

Neobával. Míla byl velice *vrlý* – můj neologismus vyjadřující opak nevrlosti

skryté v jeho příjmení –, nabídl mi tykání i přátelství. Jen na společnou knihu jsem si musel pár let počkat.

Myšlení Miloslava Nevrlého působí nadčasově... Je něco, čím může obohatit aktuální veřejné debaty o krizích, z nichž do popředí vstupuje zvláště ta environmentální?

Já moc neumím uvažovat z hlediska společenských témat a veřejné diskuze. Jistě se v Mílovi dá něco takového nalézt, ale já hledám cosi onačejšího: proměnu jednotlivce. Nebo naopak jeho potvrzení, či nalezení východiska. Míla vždycky mluvil sám za sebe a já ho vnímám podobně. Což však neznamená, že někdo jiný ho může „číst“ odlišně. Já mám ale před velkými, zdánlivě obecně platnými slovy ostych.

A je něco, na co jste se Miloslava Nevrlého radši nezeptal, případně něco, na co jste se zeptal, ale odpověď jste se rozhodl nepublikovat? Napadlo mě to při čtení pasáže zachycující Náčelníkův názor na poválečný odsun Němců – přičemž on sám říká, že „tahle otázka neměla být asi položena“.

Ano, Míla říká, že tato otázka asi neměla být položena, ale odpovídá na ni – obsáhle a přímo. Žádné dotazy, na kterými bych váhal, se nevyskytovaly. Což však neznamená, že všechny moje otázky a všechny Mílovy odpovědi v knize jsou. Ovšem ne kvůli nějaké autocenzuře, ale proto, že daný dotaz Mílu třeba neinspiroval, nebo jsem se ptal trochu dokola a bylo by to jen variování výše řečeného. Co jsem při editaci vypouštěl, byly tedy jakési slabší kusy. Nebylo jich nicméně mnoho.

Co má Miloslav Nevrlý společného se samotáři z vašich předchozích knížek? Jistě, určitě solitérství, ale spojuje tyto osobnosti i nějaký společný způsob vnímání, prožívání světa?

Každý z těch samotářů, šumavských i dalších, je jiný – kromě toho, že pobývají na distanc civilizace, v nich těžko hledat jednotící prvek. Některé dokonce ani moc nezajímá příroda, žijí v ní, ale to zejména proto, že jim tvoří bariéru před shonem.

Celkově mě zajímají lidé s jedinečným příběhem a svěbytným myšlením, lidé, kteří jsou ochotni se mýlit a jít po cestách, co se ukážou být zdlouhavé a náročné. Ty cesty mají totiž smysl samy o sobě.

Solitéry byli například i bratři Reynkové z Petrkovy, s nimiž jsem dělal knihu rozhovorů někdy před čtvrt stoletím. Dělat s takovými lidmi knihu je pro mě

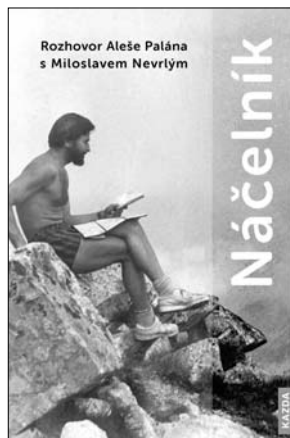
způsob, jak se jim přiblížit. Neumím zaklepat na jejich dveře a říct: „Dobrý den, já jsem Aleš a chtěl bych se s vámi kamarádit.“ Umím ale nabídnout společnou práci na knize, na výpovědi, na možnosti si věci ujasnit. Teprve když jsem rozhovory s bratry Reynkovými ukončil, zašel jsem poprvé do jejich pověstného Modrého pokoje a do divoké zahrady.

A teprve nyní, když jsme skončili práci s Mílou Nevrlým na knize *Náčelník*, doufám, že mě vezme někam do hor. Možná jen někam nad Liberec, ale pro mě to bude i tak náramná výprava.

Miloslava Nevrlého označujete za jednoho z nejvýznamnějších současných českých spisovatelů; někdo, koho jste citoval, ho dokonce označuje za jednoho z nejvýznamnějších současných českých filozofů. Mohl byste na závěr krátce popsat proč – v čem je „Náčelnikovo“ psaní a myšlení výjimečné?

Jméno toho, kdo o Mílovi prohlásil, že je významný filozof, si bohužel nepama-

tuju, možná někdo na facebooku, skutečně nevím. Já bych se mírně ostýchal něco takového říct, ale plaše tomu přitakávám.

Proč? Pro jeho schopnost věci zjednodušit, nebrotit se marně minulostí, pro ochotu projevit veřejně cit, pro jeho vytrvalost i v maličkostech a pro prapor svobody, který nad tím vším vlaje.

Láskyplný páteček

... vše bylo jedním kdysi ztraceným jsoucnem. Bez tvarů. Bez času. Tmu nebylo možné nazvat tmou. Nic už by mělo význam. Ani ticho nerámusilo. Náhle se však z neznámého důvodu začaly tvořit významy. Nejprve nepatrné *M ů p ? É f*, poté se seskupovaly *zde či výt ON!* kam do větších a větších shluků obvykle

Příčina, utvářejících se dobou; IMAGINACE který-je. Prázdně se začalo vyplňovat. Samo od sebe se to začalo odvíjet a plynout: Šel se psem, v ruce lahvičky. Dny už se rychle krátily, takže než přešel dlouhou třídu z jednoho konce na druhý, setmělo se, a proti němu pospíchali poslední navrátilci z kanceláří a fabrik. Workoholici, prekariát

nebo záletníci. Pes měl něco s nohou. Pajdal nebo před ním vrávoravě pobíhal po třech. Evidentně mu ta chorá haksna nebránila v rozletu. To o něm se to říct nedalo. Aspoň si to teda myslel, když už si něco myslel. Čtyřicet pryč, rodina žádná, práce na hovno, matka dva roky pod drnem, otec furt neznámej. Někdy dělal, že se ho to netýká, někdy ho to sebralo. To mu pak na hrb vyskočila rozhodovací paralýza a snažila se ho zadupat hloub než pod zem. Co teď? Co zejtra? Co včera? Už není co bejt? Aby se jí zbavil, vorambil to. Vymejšlel jako stínovej Elon Musk. Prostě chcal do středu a rozzechcal to! Festival videoartu na Králáku, koncert nákejh umaštenců ve sklepním klubu u řeky, přednáška o přijetí a odpuštění v knihovně, výstava jednoho německýho malíře s českou stopou a jednoho českýho malíře s židovsko-německým ménem v Kunst hale. Dokonce čtení poezie v parku za tou hipsterskou kavárnou – náká mladá feministka, docela dobrá, a dva divný chlápci. A najednou je zas pátek. Zas švorc. Možná zas bude řídit svět z šestýho patra paneláku. Ale spíš veme psa a pude. Hodí na sebe khaki parku, do baťohu nakoupí lahváče za devět devadesát, ubalí brko, do sluchátek pustí The Mars Volta. Třeba i někoho potká. Spíš ale ne. Všichni známi už se vodjebali věkem, droga-ma nebo rodinama a hypotékama. Ani ty hospody, kde se dalo občas natrefit na stejně praštěný prakem do brňavky, už nejsou. Bazoooca. Vražda. Mad Dog. Golet. Ještě, že není třináctýho, to by se zlobota už fakt upekla do černa. Setkali se u viaduktu. Zeptala se ho, co se stalo psovi. Dali se do řeči. Nabíd jí lahváče. Otevřela si ho zubama a řekla, jestli si nechťej jít se psem sednout na oboz viaduktu. Souhlasil. Seděli, nohy svěšený dolu. Pod nima jezdily tramvaje

a taxíky. V mrakách za nima Ještěd, chladnej a nepřístupnej. Ona mluvila o tom, jak se společnost už vážně posrala, že prej se nebude kojít, ale hrudit, aby prej nebyli

chlapi diskriminovaný. Nebo že její rodiče nechťej společně slavit narozeniny, že prej společnej život jim stačí. On zas vykládal, že po kovidismu už nejde ničemu věřit, jedi-ně sobě, a že ho vytáčejí libtardní dubový sluníčkáři, který netušejí, co je vopravdickej duch plnej vidin. Docela mu přišla sympatická. Vždycky se mu líbily holky napůl vzorný, napůl štětky. Když vypili všechny lahváče, vypadala už jako srdcová královna. Co kdyby šli k němu. Souhlasila. Psa uložil v kuchyni do pelechu. Ze špajzu přines náký červený. Pořád se smáli a frčeli na stejný vlně tsunami. Probudil se v sobotu dopoledne. V bytě jen on a pes, kterému se do nohy dostala sněh. Šel hledat zvěrolékaře a tu holku, aby zjistil, proč má pocit, že jí znásilnil...

Liberecký rodák Robert F. Lamberg

Robert F. Lamberg: Když holubice v letu strnula
(přeložili Michal Černý a Robert Svoboda, Novela bohemica, 2023)

Některé životy jsou bez ohledu na velké dějiny skladbami s jedním motivem. Jiné mívají motivů víc, mění se rytmus, síla, barva. Život Roberta F. Lamberga (1929–2014) je z tohoto pohledu směsicí opery, punku a lidovky. Žid narozený v Liberci,

rakouský občan vyrůstající v Bratislavě, studující a pracující v Praze. Po emigraci (1957) světoobčan. Podařilo se mu vyhnout koncentráku, kvůli svým názorům (nebyl členem žádné strany) a „národnosti“ ale musel doma neustále měnit práci.

V zahraničí se živil jako novinář a ekonomický analytik. Setkal se s mnoha známými lidmi (Brandt, Allende), které často hodnotí v rozporu s většinou názorem. Lambergova autobiografická kniha *Když holubice v letu strnula* měla vyjít dřív, jelikož ochota věřit paměti slábně a nic si nepamatovat je stále omamnější strategie nekomplikovaného bytí.

Publikováno v Salonu Práva.

„Odvěká záhada“ Jana Vozky

Jan Vozka: Tygře, tygře (Dauphin, 2023)

Po třech básnických sbírkách vyšla Janu Vozkovi prozaická kniha, která je souborem dvaadvaceti krátkých povídek. Stylově v ní navazuje na civilní poetiku, která je pro jeho tvorbu typická. Podstatný obvykle není příběh, ale vykreslení

prostředí a atmosféry přesně odpozorovaného nebo naopak zcela vyfabulovaného světa, v jehož střepch lze zahlédnout záblesk čehosi hlubšího.

Tematicky se jedná o texty pestré, titulní *Tygře, tygře* ironicky odkazující k básni

Williama Blakea v rychlých střizích přibližuje životní kotrmelce kdysi úspěšného hokejisty, který se propadl až na samotné společenské dno, biedermeierovsky laděný *Kitsch* je satirou beroucí si na mušku literární ocenění, *Pohřeb* s nadsázkou poukazuje na nesmyslné adorování popkulturálních celebrit a závěrečný oddíl s názvem

Dědci předestírá obraz neradostného stáří naplněného samotou, nemocemi a lhostejností k okolnímu světu. Kniha snažící se pochopit a uchopit život, tu „odvěkou záhadu“, je díky nadhledu autora a jeho svěbytnému smyslu pro humor místy velmi zábavným čtením.

Publikováno v Salonu Práva.

Vzpomínky na Jizerské ticho

Siegfried Weiss: Vzpomínky na Jizerské ticho / Erinnerungen an das stille Isergebirge [Dům česko-německého porozumění, 2023]

V pondělí 20. listopadu 2023 se v liberecké knihovně konal křest fotografické česko-německé knihy *Vzpomínky na Jizerské ticho / Erinnerungen an das stille Isergebirge* od Siegfrieda Weisse. Redaktory Petru Laurin, Jana Šebelku, Marka Sekyru a grafika Romana Karpaše zpovídal Martin Trdla. Kniha vznikla k výročí vydání *Jizerského ticha*, zásadní knížky, kterou v 70. letech připravili fotografové Wolfgang Ginzel, Lubomír Václavěk a právě Siegfried Weiss.

Vzpomínky na Jizerské ticho, knížka o 190 stránkách, v tvrdých deskách, s perfektními barevnými fotografiemi, kterou vydal Dům česko-německého porozumění, měla vyjít k autorovým de-

vadesátinám, ale Sigi zesnul rok předtím. Z pamětníků zůstal pouze Miloslav Nevrlý, který se na původním *Jizerském tichu* podílel a během křtu také krátce zavzpomínal.

Editorům se podařilo sesadit německé a české doprovodné texty. Sigi vzpomíná, jak do Jizerek vyrazil v roce 1951, kdy nikde nikdo nebyl. Jeho fotky mají emocionální dopad, zachycují například zarudlé nebe před bouřlivou nocí nebo horolezce jako tmavou skvrnu při skále, před světlou oblohou. Výhledy v horách zarůstají, malý smrk a za ním hřeben a červenavé nebe. Noc na Pytláckých kamenech zachycuje balvan, strom a přicházející noc.

Sigi měl rád samotu, ticho a svoji ženu Inku, která na křtu také byla přítomná, i s dcerou. Fotil též jizerské osadníky a četné německé i české návštěvníky, kteří se scházeli u Gustava Ginzela v Hnojovém domě. Píše o svatbě Isoldy a Steffena, s únosem nevěsty na Pytlácké kameny a střelbou z kanónu s vpádem východoněmeckých pohraničníků. V hospodě Pyramida byl orchestrion a nejvíc se hrála *Ramona*. V Safírovém potoce se hledaly drahokamy, i když soukromé kutání bylo zakázáno. Sigi píše o střeleném jelenovi, o malíři Eduardu Enzermanovi, o tom, jak sám spadl do zimního potoka

a zachránil filmy a drahé objektivy anebo jak buďovali na sněhu Perníkovou chatu.

Kniha zprvu zachycuje prázdné lesnaté Jizerky, postupně vznikají cesty, spad z elektráren ničí smrky, osamocené velikány bere vichřice, nakonec ale odsířené elektrárny nechávají nové stromky růst. Nová přehrada Kamenice shromažďuje vodu po Liberec, tisíce běžců se rítí ve stopě a zestárlá generace objevitelů odchází do nenávratna.

Nepřekvapily mě osobitě kvalitní snímky, ale zapálené texty Siegfrieda Weisse. Nabídněte tuto knížku (nejenom) běžcům Jizerské padesátky!

Rozjímání Mileny Hercíkové-Koutné

Milena Hercíková-Koutná: Rozjímání (Nakladatelství Bor, 2023)

Paní Milena Hercíková je v Liberci známá zejména díky svému velmi úspěšnému působení na liberecké Základní umělecké škole, v jejímž literárně-dramatickém oddělení vychovala stovky žáků, z nichž mnozí se uplatnili v pražských i jiných divadlech. Je však také výtečná básnířka.

Její poezie pro děti i dospělé vycházela nejprve v různých časopisech a od roku 2002 knižně. Tehdy byla vydána její první sbírka *Báseň roste s dítětem*. Následovaly soubory veršů *Laskavec bez rozumu* (2003), *Dětem pro radost* (2010), *Báseň dospívá* (2010), *Dopisy synovi* (2010), *Střípky života* (2015) a *Za láskou* (2019). Ve stejném roce rovněž uspořádala sbírku prací žáků LDO ZUŠ Liberec *Můj kamarád Slovo*. V roce 2020 vyšla její autobiografická kniha *Cestou necestou* a roku 2022 básnická sbírka *Čas dopovídání*.

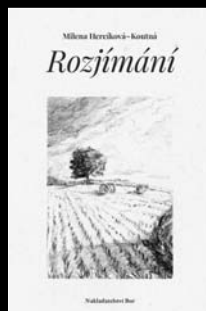
V poslední sbírce *Rozjímání* došla autorka k jakémusi až téměř odhmotněnému básnickému minimalismu. Verše ženy, která si v životě prošla mnohým, jsou plné osobní naléhavosti, jež vychází z vlastních prožitků, např.: *Když nám někdo zemře, / slyšíme stále: / „Už ho nic nebolí.“ / Bože, co počít s naší bolestí! // Či: Ve stáří všechno víc bolí: / zlé slovo, lhostejnost / a samota. / Žel, ale i některé vzpomínky. //* Básnířka často připomíná známé pravdy, ale zasazením do veršů zdůrazňuje jejich aktuálnost, např.: *Nestrkej*

*hlavu do písku, / nevyřešíš tím nic – / jen pohled do očí / znamená víc. // Nebo: Pomáhej každému, / jak můžeš, / poslechni mé rady, / bolavá lítost tě dohoní, / když otočíš se zády. // Anebo také: Zarostlo pole / bodláčím, / zapomněl někdo / orat a sít. / Teď musí o chléb poprosit. // V souboru se ve zvýšené míře objevují přírodní motivy, protože příroda, a zvláště les, patřily vždy k autorčiným velkým láskám, jako třeba ve verších: *Objímej stromy, / dají ti sílu žít / a bolavé rány zahojit. // Nebo: Bloudění lesní cestou, / mít v duši jas, / omamné bloudění v nás. //**

Jak je patrné už z ukázek, pro básně sbírky *Rozjímání* je příznačná výrazová úspěšnost. Jejich omezený formát působí zdánlivě svazujícím dojmem, ale čtenáři nabízí úžasný prostor k úvahám. Navzdory převážně teskné atmosféře sbírky, v níž je nahlížen lidský osud, uplývání času a mýjení všeho uchopitelného, podobně jako už v předcházejícím souboru *Čas dopovídání*, vede básnířka čtenáře svým svébytným citlivým a poetickým způsobem k víře, že po temnotě nakonec vždycky přijde světlo. A zároveň se přesvědčivě vyznává z toho, jak je pro ni vlastní tvor-

ba důležitá. Zdaleka nejen proto, že jejím prostřednictvím nám zanechává otisk sebe samé, ale zvláště z toho důvodu, že díky psaní si tříbí svoje myšlenky a dává pevný tvar osobním pocitům a emocím. Když tvoří, plnohodnotně žije.

Sbírka vyšla v básnické řadě Sapfó Nakladatelství Bor. Verše doprovázejí ilustrace jablonecké výtvarnice Kamily Dlouhé, jež s verši v mnoha směrech až nečekaně souzní, navzdory věkovému rozdílu mezi oběma tvůrkyněmi.

*Autorka článku je majitelkou
Nakladatelství Bor.*

Lidožraví lvi ze Tsava – originální počín libereckého nakladatele

Máte rádi dobrodružné příběhy podle skutečných událostí? Tento se odehrává v roce 1898 na území dnešní Keni během stavby železnice. Úsilí Britů tehdy málem zmařili dva tajemní lidožraví lvi, o nichž se mezi vědci dodnes vedou vášnivé spekulace. Plukovník John Henry Patterson, vedoucí celé stavby, tyto události barvitě vylíčil ve svých memoárech. Nyní poprvé vycházejí v českém překladu.

Most přes řeku Tsavo byl součástí vlakového spojení mezi přístavem Kilindiňi (Mombasa) a Viktoriiniým jezerem. Terén se podobal neprostupné džungli plné zakrslych stromů, hustého podrostu a trnitých křovisek, kde jedinou mýtinu představoval úzký pruh země vykáčený pro železnici. Už tak nelehký úkol brzy zkomplikovala dvojice krvelačných lvů, jejichž chování a styl lovu se naprosto vymykaly běžným zvykům těchto kočkovitých šelem.

„Postupem času je již vůbec nic nerozhodilo ani nevystrašilo, a kromě toho, že jim sloužily k potravě, lidskými bytostmi zcela pohrdali. Jakmile si svou oběť vyhlédli, už jim nic nedokázalo zabránit, aby se jí zmocnili, ať byla chráněna silnou ohradou, uvnitř uzavřeného stanu nebo sedící u zářivě plápolajícího ohně. Výstřelům, křiku i ohňům jako by se pouze vysmívali,“ líčil obávané šelmy sám Patterson.

*Jejich útoky byly
dokonale načasované
a účinné, že mnozí dělníci
uvěřili, že se vůbec
nejedná o zvířata.*

Tradovalo se, že tuto podobu na sebe vzali zlí duchové zemřelých domorodých náčelníků, aby protestovali proti stavbě železnice a jejím zastavením se mstili za urážku, která jim byla uštědřena.

Boj se záhadnými lvy, kteří devět měsíců terorizovali dělníky, je prvním ze strhujících příběhů. Neméně zajímavé jsou i další pasáže. J. H. Patterson živě vypráví o bizarních zvycích domorodců,

vzácných i nebezpečných zvířatech, každodenním životě dělníků, jejich útrapách i bouřlivých stávkách a kontrastu nespoutané přírody a civilizace, která se ji postupně snaží zkotřit. Jeho memoáry jsou unikátním dobovým svědectvím, které potěší každého milovníka historie i dobrodružné literatury.

Liberecké nakladatelství Stair Jumper se primárně zaměřuje na literaturu z oblasti byznysu a osobního rozvoje. Před několika lety ho založil Petr Mečír, který vydávané knihy z angličtiny sám překládá. Stejně jako v případě životopisu Henryho Forda *Můj život a dílo* a sbírky jeho myšlenek a postřehů *Mé ideály* si Mečír opět bravurně poradil s textem psaným před více než sto lety. I pro něj bylo překvapující, že tak známá kniha, již i sám prezident Roosevelt označil za „jednu z nejnapínavějších knih podle skutečných událostí“, dosud nevyšla v češtině. Zdejší čtenáři však mohou znát příběh o hrůzostrašných lvech například z hollywoodského filmu *Lovcí lvů* (*The Ghost and the Darkness*, 1996), který byl touto knihou volně inspirován.

Dionýsovo ucho uvedeno na svět

Julius Benko: Dionýsovo ucho (Pavel Mervart, 2023)

Křest básnické knížky Julia Benka *Dionýsovo ucho* se odehrál v Liberci na Benešáku, v *cozy studiu*, vedle pošty. Autor je čtyřicátník, vydal sbírky *Pár slov z verbáře* (2012), *Posledních 31 dní* (2014), *Dna kořenů* (2018) a experimentální poezii *Týdny v páru* (2020). Patří s Martinem Trdlou do nové apelativní poezie, která se dere na povrch. Hovoří za svou generaci, přišlo ho podpořit víc než třicet posluchačů, většinou vrstevníků.

Večer uváděl básník Josef Straka, zařadil Benka do tzv. nové vlny, která o sobě dává hlasitě vědět. Julius Benko, sedící na schodech do mezipatra, odložil mikrofon a začal číst. V prvním cyklu básní jde v deštivém chladném večeru horskou krajinou. Píše: *Slunce generuje vítr / Je nehostinno / Nic mi nepatří*. Jinde píše: *Drolící se železobeton mi praská / pod nobama jako porcelánová amoretci (...) jenomže jsme se stali invazními vetřelci (...) zneuctvovající Gaia sobeckým rozumem*. Gaia značí, že celá planeta je jeden organismus. Drolící se železobeton je drolící se někdejší důvěra.

V druhé části knížky jsou verše kratší, připomínají haiku, ale ústřední dvojice, ona – Pramen, on – Propast, dává textu nový důraz, jinde se s nezvyklým pojmenováním nesetkáme. *Možná by / raději nevěděli / kam se řítí / a co všechno / je ještě možné*. Ona říká: *Každý z nás / může vdechnout vír / aniž by o tom věděl*. Ona také říká: *Ticho / v tichu / tichem / utichá / Nic / v ničem / ničemu / je jménem*.

Sotva všichni uvěřili / v jedinou věc / bylo možné / ji nabradit čimkoliv.

Kde jsou bývalé jistoty? Propast *Tu z města / zaslechl slabé: / Kdo jsme? / Proč žijeme? / Náhodou?*

Otázky jsou zaměřeny přesně, jenže nikdo neodpovídá.

Jan Janeček na klávesy hrál alternativní minimalistickou hudbu, Kája Sedláčková tiše recitovala. Výtvarnice Zuzana Kadlecová na obálce knížky má barvu litou rovnou na papír. Vydalo nakladatelství Pavel Mervart.

Ve třetí části četl Julius Benko věci, které se nakonec do sbírky nevešly, mnohem jednoznačnější, údernější. Status vášnivého bojovníka nechal mladší generaci.

Pedagog, spisovatel a muzejník Stanislav Urban

V roce 2023 uplynulo sto let od narození pedagoga, spisovatele a v pořadí druhého ředitele Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou Stanislava Urbana.

S. Urban (Sbírka MSB v Jablonci n. Nisou)

Narodil se 27. května 1923 v Nové Pace, kde vychodil obecnou školu i gymnázium. Už jako malý chlapec velmi obdivoval svého otce, a to především za jeho statečnost během první světové války, kdy byl pro své národní smýšlení a protiválečný postoj uvězněn úřady tehdejší monarchie v Terezíně. Za zmínku určitě stojí i to, že se zde setkal s bosensko-srbským politickým aktivistou Gavrilem Principem, který 28. června 1914 spáchal v Sarajevu atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii

Chotkovou. Podruhé byl otec uvězněn nacisty za svoje aktivity v Sokole.

Stanislav Urban odmaturoval v roce 1942, v období heydrichiády a vyhlazení Lidic. Po maturitě studoval na jazykové škole v Praze, poté musel nastoupit do elektrárny v Nové Pace. Ke konci války začal spolupracovat s místní odbojovou skupinou, která ukrývala uprchlé zajatce. Ihned po znovuotevření vysokých škol začal v podzimním semestru roku 1945 studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor čeština a dějepis. V roce 1947 odešel učit na gymnázium do Velehradu, poté v letech 1948–1950 pokračoval v kantorské práci na devítiletce ve Cvikově, v roce 1950 pak v Kamenickém Šenově. Obě poslední místa sehrála významnou roli, neboť po rodném Východočeském kraji začal poznávat severočeskou oblast, její krajinu, přírodu, obyvatele, historii i tradice. Stal se učitelem ve Státním kursu pro přípravu pracujících na vysoké škole ve Šluknově a během této práce dokončil dizertační práci o českém humanistovi Kryštofu Harantovi z Polžic. Zajímala ho jeho literární činnost, snad v tom sehrála úlohu i skutečnost, že krkonošská sokolská župa, ve které byl jeho otec významným činovníkem, nesla Harantovo jméno. Zde ve Šluknově se také oženil se svojí ženou Milenou.

V roce 1954 složil státní zkoušku z dějepisu, získal tak potřebnou aprobaci pro práci středoškolského profesora a s uděleným doktorátem filozofie zahájil další etapu své životní pouti. Ta začala přestěhováním do Jablonce nad Nisou, kde 1. září téhož roku nastoupil jako profesor češtiny a dějepisu na Střední průmyslové škole. Spolu s profesorem Viktorem Vorlíčkem patřil k předním oporám zdejšího učitelského sboru. Zajímал se o prostředí a lidi, kteří zde žili, studoval minulost i současnost města a okolí. Kořeny zde zapustila i jeho vlastní rodina, když se mu narodil syn.

V roce 1962 vyšla jeho kniha *Dole bučí Kamenice*, pět kapitol inspirovaných dějinami kraje v povodí horské říčky Kamenice, kde se potkával německý jazyk s jazykem českým. První část knihy vypráví o hledacích drahých kamenů v Jizerských horách, druhá zachycuje založení první sklářské hutě v Kristiánově, třetí je příspěvkem k historii proslulé Svárovské stávky, čtvrtá pojednává o rodině Zemanových, ze které pocházeli spisovatelé Antal Stašek a Ivan Olbracht, a závěrečná o založení a zkáze hamrů v Jesenném. Knihu doprovázejí kresby Viktora Vorlíčka, jimiž navodil romantické kouzlo krajiny při toku Kamenice. Kniha vyšla v době, kdy už opustil pedagogickou činnost a nastoupil do funkce ředitele Muzea skla a bižuterie. Stalo se tak 1. června 1961 po naléhání Viktora Vorlíčka, který musel post ředitele muzea ze zdravotních důvodů opustit.

Vznik muzea jako takového se datuje do roku 1904, kdy byla otevřena první stálá výstava, v roce 1911 pak získalo budovu ve Školní ulici. Pod novým názvem Muzeum pro umělecký průmysl

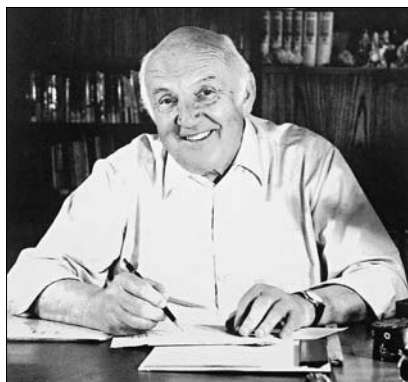
se v roce 1949 přestěhovalo do bývalého exportního domu Zimmer & Schmidt, kde sídlí dodnes. V letech 1953–1961 bylo muzeum přičleněno jako pobočka k Národnímu technickému muzeu v Praze, v roce 1961 pak přešlo pod správu Okresního národního výboru v Jablonci nad Nisou, již se specializací na dějiny skla a bižuterie, což se projeвило i v novém názvu – Muzeum skla a bižuterie. Urban věnoval muzeu všechn svůj čas i energii, uplatil zde svoje neobyčejné organizační schopnosti. Podařilo se mu proměnit ho v poměrně krátké době ve významné odborné i kulturní centrum s dosahem překračujícím hranice okresu i státu. Publikoval výsledky své badatelské práce na výstavách, v katalogích i v periodikách u nás i v zahraničí. V roce 1965 stál u zrodu výstav skla a bižuterie, které se konaly ve tříletých periodách. Jablonec znal v té době snad každý. Každá výstava, a zejména ta první, znamenala velké nasazení všech zúčastněných. Všichni, kdo Stanislava Urbana znali, se ve svých vzpomínkách na něj shodují v tom, že to byl člověk s přirozenou inteligencí, neúnavnou pracovitostí i skromnou nenápadností, neskrývající však zdravou ctižádostivost. Byl náročný k sobě i k ostatním, ale nikdy neztratil dostatek lidského porozumění pro každého, od něhož očekával splnění úkolů.

Mezi jeho přátele patřil také ilustrátor Miloslav Jágr. Často spolu putovali krajem sklářů a zapadlých vlastenců. Jágr si ho velmi vážil, a když Urban 6. září 1975 po kratší nemoci ve svých padesáti dvou letech nečekaně zemřel, v nekrologu o něm napsal, že „dal muzeu filozofii a obsah a chtěl vrátit lidem kořeny identity a úctu k tvořivé práci.“

Otfried Preußler – Rodák neprávem pozapomenutý

Biblické rčení, že doma není nikdo prorokem, pasuje na osobnost Otfrieda Preußlera. Zatímco v Německu je brán takřka za národního pohádkáře a jmenují se tu po něm ulice či školy, ve svém rodném Liberci jako kdyby autor děl, jako jsou *Malá čarodějnice*, *Čarodějuv učeň (Krabat)* či *Loupežník Hocenploc*, i německý upravovatel *Deníku kocoura Modroočka*, neexistoval. Ulici s jeho jménem tu nenajdete, pamětní desku, nebo snad dokonce sochu už vůbec ne. Spisovatel, jehož dílo čítá třicet dva titulů, které byly přeloženy do pětadesáti jazyků, a celkové náklady jeho vydaných knih činí neuvěřitelných padesát milionů výtisků, v Liberci přišel na svět před sto lety. Jubileum jsme si připomínali 20. října.

Až hluboko do srdce se mu zaryly pohádky, které mu vyprávěla jeho babička Dora Syrowatková. Hemžilo se to v nich svéráznými loupežníky, zvířaty mluvícími lidskou řečí, skřítky i strašidly. Někde tady se v duši Otfrieda Preußlera zrodil svět, který v dospělosti přenesl do svých knih. Kromě babičky Dory ovlivnil Preußlera i jeho otec Josef Syrowatka, vášnivý historik, jenž sbíral legendy Jizerských hor.

„Příznivé rodinné zázemí vzdělaných rodičů se zájmem o historii regionu, vyprávění a příběhy spjaté s hornatým krajem předurčily Otfriedovy budoucí zájmy i ráz jeho literárního díla,“ hovořil výstavní panel za zdmi krajské knihovny, kde se na sklonku října konala nejen výstava na počest spisovatele, ale také velká česko-německá konference na téma Preußler.

Životní osudy Otfrieda Preußlera nabraly dramatický obrat během druhé světové války. „Měl hodnost poručíka a roku 1944, ve svých jednadvaceti letech, padl do sovětského zajetí. Dostal se tak až do Jelabuzy na území Tatarstánu. V zajateckém táboře byl mučen, prodělal malárii i tyfus. Balancoval na hranici života a smrti, vážil pouhých čtyřicet kilogramů, a kdyby nebylo ošetřovatelky židovského původu, zcela jistě by nepřežil. Na svobodu byl propuštěn až roku 1949,“ doplnil výstavní panel. Ten dále uvedl informaci: „Ve svých vzpomínkách

píše, že ačkoliv nemohl dostudovat, titul z univerzity života získal právě v tatarském vězeňském táboře. Tato zkušenost pro něj znamenala více než všechny univerzitní diplomy.“

Po válce Preußlerovu rodinu z Československa odsunuli. Nakonec se jeden z největších světových autorů dětských knížek se svojí manželkou usadil ve Stephanskirchenu, kde se jim narodily tři dcery. S vlastní jej i nadále pojil silný vztah, Preußler se do severních Čech opakovaně vracel, často prý navštěvoval Severočeské muzeum v Liberci. Spolupracoval také s českými filmaři, výtvarníky a překladateli. Z této spolupráce vzešel i světoznámý film režiséra Karla Zemana *Čarodějův učeň*. Pamětní desku na svém rodném domě odmítl a návrh na udělení čestného libereckého občanství z roku 2013 byl odložen na jeho devadesáté narozeniny. Těch se bohužel nedožil.

*I přes
celoživotní snahu
o usmíření
německého a českého
národa se tento
„německý pohádkář
se srdcem v Čechách“
důstojně připomínky
v Liberci nedočkal.*

Otfried Preußler zemřel 18. února 2013 ve městě Prien am Chiemsee. Podle svých slov se „vypravěčem příběhů“

stal v polovině padesátých let, kdy coby učitel přednášel svá díla dětem ve třídě. „Uvědomil jsem si, jak rády děti naslouchají příběhům, jak jsou pro ně důležité. Tehdy jsem se konečně stal vypravěčem,“ svěřil se spisovatel ve vzpomínkové knize *Jsem vypravěč příběhů* z roku 2010.

Spisovatel Jaroslav Rudiš o Preußlerovi prohlásil: „Když chodím Libercem, tak na Otfrieda Preußlera často myslím. Nebo když jezdím vlakem po okolí. To si pak uvědomíte, kolik z našeho kraje do jeho tvorby prosáкло, včetně místopisu, starých bájí a legend. Osobně mám asi nejvíce rád knihu *Útěk do Egypta přes Království české*. To je prostě krásné čtení. Vtipné i hodně dojemné.“

A na závěr spisovatel, zoolog, cestovatel i čestný občan Liberce Miloslav Nevrlý: „Setkali jsme se, myslím, jen dvakrát: Poprvé – a jsou to již dlouhá desetiletí – mě neočekávaně a neohlášeně navštívil v libereckém muzeu; přišel se prý podívat na toho, kdo napsal *Knihu o Jizerských horách*, muselo to tedy být po roce 1976. Vypadal sympaticky, slovenský. Přestože byl jen o deset let starší než já, připadal mi jako můj otec. Pohovořili jsme, již nevím, jestli česky nebo německy, přátelsky se rozloučili. Podruhé jsem se s ním náhodou setkal za pár dní na Jizerce. Já v roztrhaných šatech, kdy jsem jako správce muzejní terénní stanice v domě čp. 41 něco před chalupou kutil, on vzorně turisticky oděn. Lesník Ing. Zdeněk Cipra, který tam byl náhodou přítomen, po odchodu pana Preußlera podotkl: Vida, dva spisovatelé a každý vypadá úplně jinak. Tož tak. Tolik o tomto sympatickém německo-českém spisovateli...“

Miroslav Stuchlý: Naslouchat tichu

ukázka z rukopisu

Jeleni

Tenhle příběh jsem slyšel jen vyprávět. Já tam nebyl.

Mladá dvojice se vydala nocovat pod Olivetskou horu v době jelení říje. Oba zkušený tuláci přírodou uvyklí spát pod nebem posetým hvězdami. Spacáky si rozložili pod nevysokým keřem v místech, kde byl cítit pach laní.

„Tohle bude teprve romantika. Už jsi něco podobného zažila?“

„Ne.“

„Jsem si jistej, že sem ráno přijdou. To bude zážitek na celý život.“

„To asi jo. Tak jdem spát, abychom to nezaspali?“

„Z toho bych neměl obavy, bejvaj docela hlučný.“

Měl pravdu. Kmeny stromů se ještě ztrácely v šeru a lehké ranní mlze převalující se nízko nad zemí, když se ozvalo první táhlé zatroubení. Znělo z dálky, ale dokázalo by probudit i nejtvrďšího spáče.

Pohlédli na sebe.

Nedaleko od jejich nocežiště se mihl stín, který zmizel mezi stromy. Snad to byla laň, krok onoho tvora byl lehký a jeho pohyb nezpůsoboval veliký hluk.

Pak se ozvalo zatroubení znovu. Znělo divoceji a bylo mnohem blíž. Původce onoho zvuku, jelen, se dal do běhu. Byl slyšet praskot větví, zem se pod kopyty kolosa vážícího bezmála dvě stě kilogramů začala chvět.

Blížil se k nim, nepřítelny touhou, hnal se za laní přiváben jejím pachem. A další zatroubení z opačné strany, opět nedaleko od nich, hluboký řev přecházející do zachrčení.

Byli chráněni jen nízkým keříkem, který pro rozvášněné jeleny nepředstavoval žádnou překážku.

„Hele, a ty nemáš strach?“

„Já?“

„No.“

„Ne. Ty snad jo?“

„Já samozřejmě taky ne.“

Báli se oba. A hodně.

První jelen si proklestil cestu pár metrů od jejich úkrytu a vzdaloval se směrem, který zvolila laň. Nezahlédli ho, ani po tom příliš netoužili.

Nestačili si ani vydechnout a už se kolem nich prohnal další. Troubení neustávalo, ozývalo se ze všech stran. Ocitli se uprostřed jeleních námluv. Poblázněná zvířata se prodírala hustým porostem, upozorňovala na svou přítomnost hlasitým řevem, předváděla svou sílu a snažila se vyprovokovat samce ve společnosti objektů jejich zájmu, aby jim odpověděl. Následoval by souboj, kdy by se do sebe zaklesli parožími a s hlavou skloněnou nízkou u země se pokoušeli protivníka porazit.

Jak by dopadlo, kdyby se takový zápas odehrával v jejich blízkosti, kousek od keře, pod kterým leželi, se ani neodvažovali domýšlet.

Praskot větví, dusot kopyt a troubení je děsily ještě několik dlouhých desítek minut. Pak se zvuky vydávané statnou zvěří začaly vzdalovat, až docela utichly.

Ozvala se nesmělá ptačí melodie.

Rychle si sbalili věci a svižnou chůzí se vydali co nejdál od místa, kde nocovali, aby se v lesnících kolosy nemohli znovu setkat, kdyby se zvěř rozhodla vrátit.

Já tam nebyl, já jejich hrůzu nezažil. Snad proto stále ještě toužím potkat na svých potulkách skutečného pána lesa, tvora s nádhernými očima a mocným parožími.

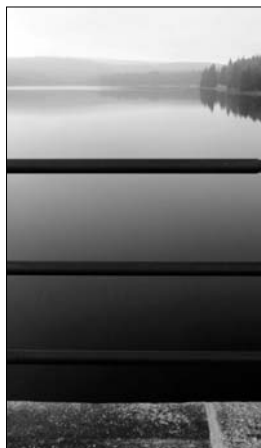
Černá Nisa

---

19. století bylo zlatým věkem botaniků a geologů. V 18. století položil Carl Linné základy botanického názvosloví a o půl století později se stal Charles Leyell otcem moderní geologie. A zatímco Joachim Barrande vyrážel na výpravy za fosiliemi po středních Čechách a radil Janu Nerudovi, aby zanechal básnění a věnoval se vědě, v Čechách severních působil botanik, zoolog a přírodní filozof Christian Gottfried Nees von Esenbeck, který v počtu popsanych rostlinných druhů téměř konkuroval samotnému Linnému. V průběhu života se mu podařilo shromáždit materiál pro herbář čítající osmdesát tisíc listů.

Kromě váženého univerzitního učenice Esenbecka specializujícího se na houby a mechorosty sbírali v Jižerských horách rostliny i amatérští botanici ze Spolku přátel přírody. V pozůstalosti jednoho z nich byl nalezen mech, vyskytující se výhradně v blízkosti moře, s popiskem, že se jedná o nález z Liberecka.

Jednalo se o omyl, na který ho nemohl nikdo upozornit, protože výsledky svého bádání nikdy nezveřejnil. Mech od libereckého moře po dlouhá léta ležel mezi zažloutlými stránkami, než se na chybu přišlo.

Jaro přichází do hor pozdě, obvykle až v květnu nebo červnu, do té doby jsou mnohá místa přikryta sněhem. V půli března, kdy ve městě už všechno kvete a ex-plotuje barvami, se v horách pohybují teploty kolem nuly a v noci klesají až k minus deseti.

Ten rok bylo ovšem několik nebyvale teplých dní a led pokrývající přehradu na Černé Nise dosahující mnohde tloušťky až několik desítek centimetrů stihl roztát.

Vyrazil jsem brzy ráno. Foukal silný vítr a bylo chladno. Les se ztrácel v husté mlze. Stoupal jsem od rudolfovské elektrárny Poutní stezkou podél řeky. Od nadmořské výšky 650 m pokrývala cestu silná vrstva ledu, který stromy uchránily před slunečními paprsky. Snažil jsem se jít při kraji mokrým sněhem, ale ten byl většinou příliš hluboký a pohodlnější chůzi neumožňoval.

Chvillemi jsem se tedy brodil sněhem a místy klouzal po ledu. Cesta k rozcestníku u Stammelova kříže upomínajícího na dávnou smrt pytláka z dob, kdy nikdo netušil, že zdejší půvabné údolí bude zatopeno přehradou, mi kvůli tomu trvala o půl hodiny déle, než jsem zvyklý.

Pěšinou jsem zamířil ke hrázi. Viditelnost nebyla větší než patnáct metrů, a když jsem vstoupil na dlažbu její koruny, ani jednu z šoupátkových věží nebylo vidět. Teprve po pár krocích začaly vystupovat z mlhy jejich nejasné obrysy.

Prešel jsem na druhou stranu s úmyslem dojít po povalovém chodníku k Uhlířské cestě a po ní pokračovat k Šámalově chatě. Tající sníh ovšem proměnil břeh přehrady v mokřad a chodník byl z velké části pohřbený pod hroudami umrzlého sněhu, takže jsem chůzi v těchto místech nepovažoval za bezpečnou.

Vrátil jsem se na hráz. Dalo se do lehkého deště. Pod rozcestníkem bylo k zábradlí perlícím se dešťovými kapkami připoutáno jízdní kolo. Lankový zámek byl několikrát omotaný kolem rámu. Bicykl vypadal dost opotřebovaně, obzvláště ošoupané sedlo bylo zralé na výměnu, ale pokud na něm jeho majitel i za tohoto počasí dokázal dojet až sem, muselo stále spolehlivě sloužit.

Vidět ho nikde nebylo, ale to nebylo vzhledem k silné mlze nic překvapivého. I kdyby se pohyboval někde poblíž, pro mě byl v tu chvíli neviditelný. Uklidňovalo mě vědomí, že kolo je zamčené, z čehož se dalo usuzovat, že se neschyluje k tragédii a jeho vlastník se jen toulá v místech přístupných pěším.

V okamžiku, kdy jsem vstoupil znovu na hráz a dobrovolně se vzdal ochrany, kterou poskytovaly vysoké smrky, mě do tváře udeřil závan mrazivého větru. Snažil jsem se vichru čelit tím, že jsem se nahnul a kráčel se skloněnou hlavou. Došel jsem k první věži a tam se na chvíli ukryl ve výklenku u dřevěných vrat. Odtud jsem opatrně shlédl k hladině přehrady.

Vítr hnal zpěněné hřebeny vln proti kameni, voda se rozplývala v mlze, jako by druhý břeh ležel kdesi v dálce, stovky kilometrů daleko.

A tehdy mne při pohledu na divoký živel vystupující z rozlehlé nicoty napadlo, že zmíněný amatérský botanik se možná nemýlil a to co vidím, ta zvlněná, chvějící se masa vody, je skutečně moře. Vysněné moře, o kterém jsme se domnívali, že nám bylo odepřeno.

Mlok

Vidět v Jizerských horách mloka je stejně vzácné jako spatřit jedovatého hada, jen je tohle setkání o poznání příjemnější.

Sešel jsem z cesty pod Kovadlinou, skalou nacházející se nedaleko Liberecké výšiny. Tajně jsem doufal, že se mi poštěstí spatřit srnce nebo srnku.

Zaznamenal jsem, že se v trávě cosi pohnulo. Mločí zbarvení je výrazné a ihned upoutá pozornost. Navzdory své nepřehlédnutelnosti kupodivu tenhle tvor není plachý a pohybuje se s ospalou leností. Kořistí větších živočichů se obvykle nestává, před napadením jej chrání jed, který dokáže způsobit svalové křeče nebo dokonce i útočnickovu smrt. Člověku směs toxinů, kterou mlok v případě ohrožení může použít, nijak neublíží, pokud se nedostane do očí. I tehdy ale způsobí jen pálení.

Zpozoroval mne, ale moje přítomnost pro něj nebyla důvodem k útěku. Upřel na mě svoje vypouklé lesknoucí se oči a zkoumavě si mě prohlížel.

Viděl jsem v jejich propastné černi pohled jeho třetihorních předků. Miliony let jim trvalo, než se odvážili vylézt z oceánů na souš a začali klást vejce do říček a jezer. K přežití potřebují, aby vodní toky zůstaly čisté.

Odvrátil jsem zrak a prohlížel si žluté skvrny na jeho těle, dokud se nepohnul a rozvážnou chůzí nezmizel mezi spadáným listím.

Přestože další setkání s tímhle podivuhodným živočichem se odehrálo o mnoho let později, bylo to jen o několik kilometrů dál. A protože se mloci dožívají vysokého věku, mohlo se docela dobře jednat o totožného jedince.

Přecházel asfaltovou silnicí nad Rudolfovem. Zpoza kopce se náhle vynořil cyklista a řítit se dolů. Jeho dráha protínala trasu mločí chůze. Zděšeně jsem hleděl, jak se přibližuje a než jsem stihl vymyslet, co bych mohl provést pro záchranu drobného tvora, který neměl proti mnohonásobně těžšímu stroji nejmenší šanci, minula pneumatika kola pomalu kráčejičího obojživelníka o pár centimetrů. Nezdálo se, že by ho to jakkoliv rozrušilo a pomalým tempem pokračoval k okraji silnice do travnatého porostu.

Když potkávám spěchající lidi, ženoucí se za pochybným štěstím a chimérami, s čelem zkrabatělým starostmi, tvářemi propadlými šílenstvím shonu, netušící, že jim život proklouzává mezi prsty, často si na rozvážně kráčejičího mloka vzpomenu.

Žaneta Štěpánová, Sufian Massalema

Světloňoše s pořadovým číslem 16 píší v čase, kdy novináři dští floskule typu „paní zima dostala zelenou.“ A do krajiny mého domova nepřilétla pouze vydatná sněhová nadílka (další klišé!), ale též plnotuční básníci. Dvojice, jež hladí prosti srsti poslání této rubriky. Duo totiž v českém literárním rybníčku svá první, a celkem smělá, tempa již provedlo. Vítám Vás, Žaneto Štěpánová a Sufiane Massalema! Ženský element sice pochází z Náchoda, ale útočiště má momentálně v Liberci. Živel mužský se pohybuje v sousedním Jablonci nad Nisou, jeho kořenový systém ovšem sahá až do Sýrie. Oba nejsou rozhodně žádní boomeri, ale plus minus patří ke generaci označované jako Y.

Doznám se i bez prezentace železné panny, že pro oba výše jmenované mám slabost. V případě Žanety Štěpánové dokonce v takové míře, že momentálně coby redaktor s ní spolupracuji na přípravě její debutové sbírky básní. Protože si myslím, že ty stojí za to, aby byly čteny či slyšeny.

*Žanetiny texty
se dají označit za
environmentální žal,
jsou plné úzkosti
z predátorského
ubližování rodu Homo
planetě Zemi.*

Není to veselé čtení, ale je potřeba tento hlas slyšet. Ve volných verších autorka vykresluje až postapokalyptické krajiny, kde své nebohé pahýly větví k stále více spalujícímu slunci zvedají stromy, kde je příroda nucena podstupovat rozličné amputace a vivisekce a kde ten, jenž jí

to vědomě i nevědomě způsobuje, je nakonec degradován na pouhý stroj na pásovou výrobu věcí, bez kterých bychom se beztak obešli. Příklad za příklady: *domy narůstají jako houby, / lepší se žízni k nebi, / uvnitř dřímá udýchané vlhko / plovcoucí podlahy / a vně rudé uliční máky / vymezují zemi / jako sídlo / pro pijáky / deště.*

Žena tohoto dílu Světloňošů je pro mě takřka hotová básnířka. Jen tu a tam bych její texty lehce pročistil, některé věci vyřkla již na jiném místě lépe či podobně, sem tam bych se více zamyslel nad členěním jednotlivých veršů, někdy ubral až jakéhosi patosu. Ale jinak klobouk (který po dopadu na rozžhavený asfalt shoří) dolů! Chápu se dvojice básní.

Zatímco v případě Žanety jde o čtení smutné, v Sufianových textech, taktéž volným veršem psaných, pableskuje humor. Někdy hravý, jindy černější, kousavější. Jde o básně vesměs civilní, „odkoukané“ z různých lidských činností, promluv, gest, vyzporované na místech převážně bizarních, ačkoliv se tak (ta místa) na první pohled nesnaží tvářit. Jsou tu ovšem i verše

rozechvívající vážnější strunu, niternější, nořící se do oblastí také smutných, ale autor jde na věc jinak, třeba přes vypichování drobných absurdností a nepatřičností zmíněných míst, lidí, ale i situací.

Texty jsou dobře vypointované. Břinkne to! Třeba: *co vše se asi děje / když se nedívám.*

I Sufian je pro mě plnohodnotný poeta. Možná (ale to jen věc mého vkusu) bych se někdy nebál ještě víc ohnout zoubky pily, být klidně expresivnější.

No, jo, zase konec, nedá se svítit. Ale určitě někdo příště opět rozsvítí. Budeš to ty? Ozvi se: *trdla.martin@gmail.com.*

Žaneta Štěpánová

---

51 %

ticho prosvítá ze strání dřív,
než v nich najdeš útěchu,
dřív, než měsíc dokrouží k úplňku, jmelí bude ve zlatě
a nikdo neví,
jestli už slaví
spolu se šťvanou zvěří a
náletovými dřevinami,
dva, tři – nic neustane,
na vahách roste, ve větru vane a hned zase podléhá
nuancím i pomýšlení
v podhoubí polních cest a dálničních přivaděčů,
v takovosti rozpínání
a ve stálosti hor,
co se teď hýbou
spolu se mnou –
„mají hory vůbec vůli? a kolik jí mají?“
49 % a zbytek za směnku
a disputaci bez svátosti
vykoupíš zakousnutím do deníků nečistých nocí,
co znějí jako kytarový intermezzo,
na tři jako 3 dílky mandarinky –
a v zátiší hned zase stín a klid.

TKÁNĚ

dívka z krabice
si prošívá paže
před zavřenou továrnou,
táž dívka, jež byla za úsvitu vložena
do přepravky na jablka,
do otevřené schránky bez víka,
kam jí žebry úchytů matka přinášela
žížaly a žvýkačky,
do soumraku z nich pak dívka napínala
nitě jako lýka
vyrvaná z živých tvorů,
z dožívajících lidí z továrny,
ve které táž dívka přibýjela textury karoserií

na rozvor
přefatého víza
a za dovoz
výsostného ticha
v zavřené továrně na krabice
k běžícímu pásu náprav
tíž lidé do soumraku
přibíjejí
vlastní paže.

Sufian Massalema

AMBIVALENCE

u ošoupaných garáží
to zajiskřilo kosmem
na okamžik se všechno
zhroutilo do dlaní

prasklý ret zčernal na bez
ještě dnes večer odjíždíš
do Berlína do Malmö do Molenbeeku
holé větvy k tobě nepromlouvají
co se má stát stane se
narativem ředíš reakční sloučeninu
nenuť mě to vysvětlovat

tvrdíš že se jen snažíme
o něco nového

DISKOTÉKA DRŽKOV

vývěska hlásí že polívkou dne je pivo
krajkové záclony a umělé kytky
co stačí zalít jednou týdně

pohasínající dálkovky
liščí ohon šimrající na zátylku

vybydlená kaple a v ní
šajtán navlečený do kamizoly
hraje kostky s dobrovolnými hasiči

pověz mi
jak do toho zapadáš

Ta, která je, čili JaVaHa

Přiznám se, že tento medailon jsem vůbec nevěděl, jak napsat. Na jedné straně mi žena ukrytá za mystiku evokujícím akronymem nedala moc prostoru k tomu, abych se o ní dozvěděl něco víc, když jsem se snažil cokoli z ní pro účely tohoto textu vytáhnout. Na druhé straně tuto ženu paradoxně už dlouho znám a udělali jsme spolu spoustu snad dobře odvedené práce. Úkol by to tedy neměl být na první pohled složitý, ale... Zvolil jsem nakonec, oproti jiným dílům *Tvarů světla*, více osobnější tón, protože jedině tak mi pod rukama mohl vzniknout alespoň trochu vypovídající portrét Jany Van Havlíkové (a záhy určitě pochopíte proč).

Z obou břehů / Z obu brzegów

„Holka ze severu“ Jana Havlíková studovala Střední umělecko-průmyslovou školu sklářskou v Kamenickém Šenově, ale po třech letech přešla na frýdlantskou Střední uměleckou školu, kde vystudovala obor propagační výtvarnictví. Záhy po škole začala pracovat jako grafička a fotografka v jedné liberecké agentuře, čímž se vlastně definovala její budoucí cesta – grafický design. V následujících

letech se přes pražské reklamní agentury, kde pracovala na pozici Art Directora a které ji formovaly tak, že dodnes je dle vlastních slov za tuto zkušenost vděčná a často z ní čerpá, dostala až na současné působiště. Tím je liberecká Technická univerzita, pro niž pracuje jako kreativní grafik. Práce jako taková ji baví, ale jak sama říká: „Akademická půda je specifická, po letech mi chybí určitý osobní

rozvoj. Proto sem tam vytvořím něco jiného, například knihy, co je opravdu mé, a jediný, s kým o tom diskutuji, je autor nebo zadavatel. Musím se jim takzvaně podívat do hlavy a vždy se snažím vymyslet návrh tak, abychom byli spokojeni oba.“

Tady už začíná tak trochu náš společný příběh. Někdy v roce 2017 jsem za Janou přišel s ilustracemi výtvarníka Josefa Šporgyho a svými texty nejen o Krušných horách a za necelý rok vyšla v libereckém Nakladatelství Bor kniha *Dna kořenů*. Celý grafický koncept knihy jenom podtrhl náladu básní a Šporgyho

Dna kořenů

ilustrací a kniha prakticky předznamenala naši další spolupráci. V roce 2021 navazovala experimentální sbírka *Týdny v páru*, u níž za všechno zmíním geniální grafickou zkratku na obálce s využitím motivu z jedné ve sbírce zahrnuté básně. Náš poslední společný počin, sbírka *Dionýsovo ucho* z letošního roku, se vyznačuje zase tím, že Jana skvěle uchopila velmi abstraktní ilustraci akademické malířky Zuzany Kadlecové, a aniž by se tyto dvě dámy kdy potkaly, vznikla taková grafická podoba knihy, jako by nad ní hodiny debatovaly. Nezmínit nemohu samozřejmě rovněž česko-polskou

čítanku *Z obou břehů / Z obu brzegów*, o které toho bylo na stránkách Světliku napsáno již mnoho a která by bez Janiny invence nebyla jistě takovým význačným regionálním – dnes se již nebojím napsat – artefaktem.

Kromě výše zmiňovaných činností také Jana pod vlastní značkou *JaVaHa* profesionálně fotí, zpracovává grafický a firemní design nebo vám navrhne třeba stylovou knihovničku do interiéru. A kdyby měla víc času, určitě by i stavěla víkendové chaty na klíč, protože ta její je opravdu znamenitá. Za sebou má však i finální podobu jogurtových obalů, booklety pro liberecké kapely, restaurování morového sloupu, potisky lyží, malování nápisů na fasádách, pokládání dlažby či práci v marokánském baru. Někdy její houževnatost a činorodost možná potřebuje zabrzdit, našťastí ví sama, jak na to:

*„Netlač řeku,
teče sama – připomíná
mi to, že ne vše si mohu
napláňovat, regulovat,
urychlit; a že některé věci
prostě vyžadují čas.“*

To jistě vyžadují a za Janu kromě času, a v něm otisknutých realizací, hovoří právě především její dílo, protože ona toho opravdu moc nenamluví a raději koná. Já ale pevně doufám, že až za ní přijdu s nějakým „famózním“ podnětem třeba ohledně nové sbírky Martina Trdly nebo společné výstavy fotografií a poezie, poví mi minimálně: „Ty vole, to jsme dělali v osmnácti na škole...“

Ples v knihovně

KŘIŠTÁLOVÝ

• *program:*

TANEČNÍ VYSTOUPENÍ

členů baletu Divadla F. X. Šaldy

TŘPYTIVÁ MÓDNÍ PŘEHLEDKA

Crystal Valley

SVĚTELNÁ SHOW CRYSTALIZE

Fantastic Art Praha

• *večerem provází:*

LUCIE FÜRSTOVÁ

• *k poslechu a tanci hraje:*

DOMESTIC TANVALD

• *ve 4. patře:*

DISKOTÉKA

DJ Coolcat

vstupné
450 Kč

20. 1. 2024
20.00 – 2.00 h

**Krajská vědecká
knihovna v Liberci**

Vstupenky je možné zakoupit na Informační službě knihovny.

CRYSTAL
VALLEY

Bibliotek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

www.kvkli.cz

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

spoleklak@email.cz

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

V zámku bylo práce a běhu o překot.

lepší je ten, že se na to vezme zahradník.

When shall we three meet again?

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.

n shall we three meet again?

Tázal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Ale vždyť jsme ztratili cestu!

sem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Byl bych mohl přísahat, že to byl on.

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských ot
cammin di nostra vita mi ritrovai per una selva oscura, ché la diritta via era smarrita.*

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno po

Mnozí odvážlivci, když se ocitli na počátku velkolepého měsíce června

ase, that thereby beauty's rose might never die. Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m

nším a ještě menším, až budu nejmenší na celé

Es war spät abends, als K. ankam.

Vom Wesen der Wäh

»Kde jsem se to zase ocitl?« divil se Krtek, když vyšplhal